

Sportmatch inwoners met een beperking: Provincie Gelderland

In samenwerking met de Gelderse Sport Federatie en Uniek Sporten.
Mede mogelijk gemaakt door de Provincie Gelderland.
23 December 2015

Linda Ooms

Inhoud

	Pagina
1 Achtergrond	5
2 Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Gelderland	9
3 Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Gelderland	21
4 Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Gelderland	23
5 (Mis)match tussen vraag en aanbod in Gelderland	45
Referenties	49
Bijlage 1: Definities beperkingen belangrijkste databronnen	51

1 Achtergrond

Sporten en bewegen is gezond

Sporten en bewegen hebben positieve effecten op de mentale, fysieke en sociale gezondheid (1-4). Regelmatig sporten en bewegen verkleint de kans op het krijgen van ziekten, zoals coronaire hartziekten, beroerte, diabetes en verschillende soorten kanker en bevordert de kwaliteit van leven (5-9).

Om de ziektelast als gevolg van een inactieve leefstijl te verlagen zijn in Nederland, net als in veel andere westerse landen, beweegnormen geformuleerd voor de minimale hoeveelheid lichaamsbeweging die nodig is voor instandhouding en verbetering van de gezondheid (10). Voor een uitgebreide beschrijving van de Nederlandse beweegnormen zie tabel 1.1. Hieronder volgt een korte uitleg van de Nederlandse beweegnormen. De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is apart vastgesteld voor jongeren en volwassenen en omschrijft de aanbevolen hoeveelheid matig intensieve lichamelijke activiteit voor het onderhouden van een goede gezondheid. Naast de NNGB bestaat er ook een Fitnorm, die de aanbevolen hoeveelheid zwaar intensieve lichamelijke activiteit beschrijft. De Fitnorm is voor jong en oud gelijk en is vooral gericht op het onderhouden van fysieke fitheid (uithoudingsvermogen, kracht en coördinatievermogen). Wie tenminste één van beide normen haalt, voldoet aan de zogenoemde Combinorm, en beweegt in feite voldoende.

Tabel 1.1: Nederlandse beweegnormen

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

Jongeren (0-17 jaar)

Dagelijks minimaal één uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit.

Volwassenen (18+ jaar)

Minimaal vijf dagen per week minstens een half uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit.

Fitnorm

Minimaal drie dagen per week minstens 20 minuten tenminste zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

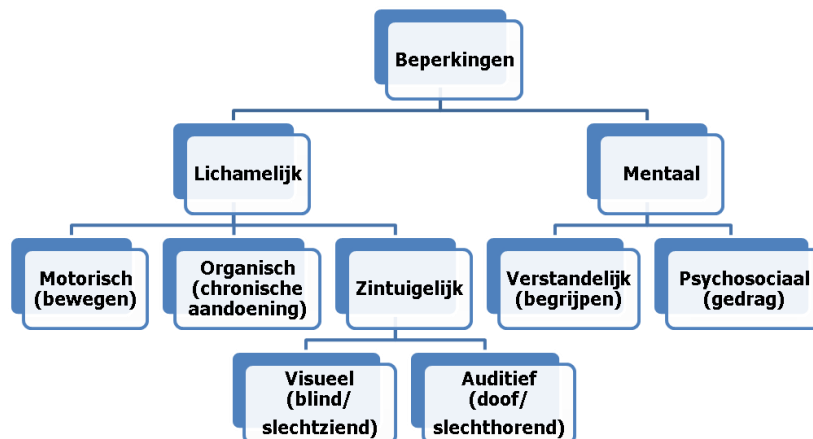
Combinorm

Tenminste voldoen aan één van bovenstaande normen (NNGB of Fitnorm).

Mensen met een beperking

Sporten en bewegen is echter niet voor iedereen vanzelfsprekend. Dat geldt ook voor mensen met een beperking. In figuur 1.1. wordt een veel gebruikte indeling van beperkingen getoond en in tabel 1.2 is een omschrijving van de beperkingen te vinden (11).

Figuur 1.1: Indeling beperkingen

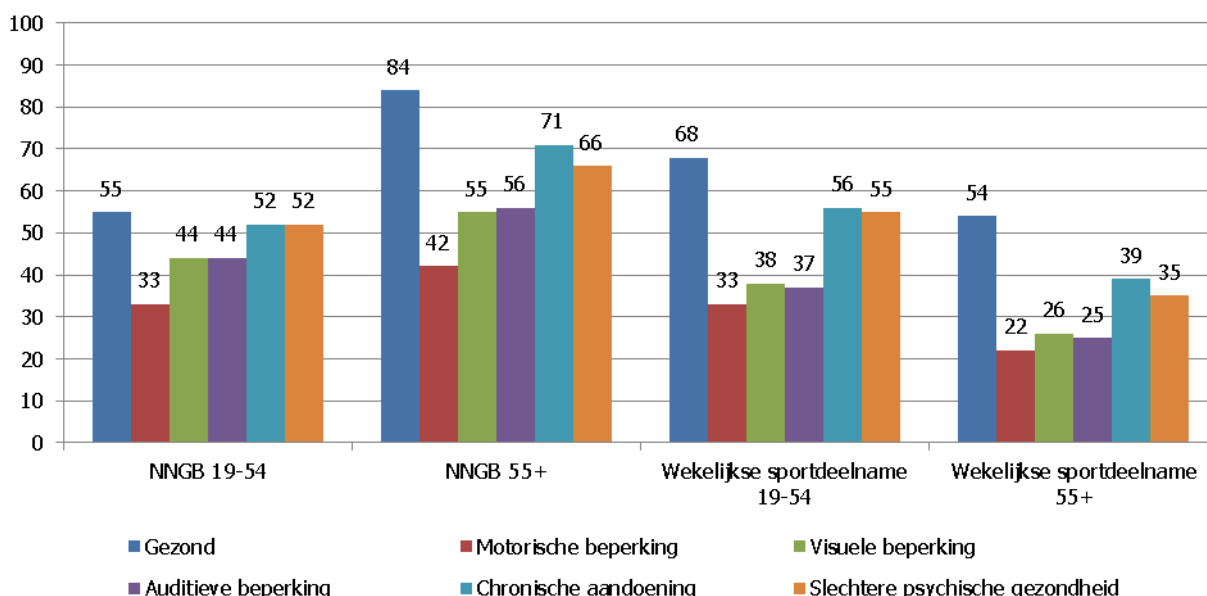
Tabel 1.2: Omschrijving beperkingen

Beperking	Omschrijving
Motorisch	Beperking in bewegen als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking, bijvoorbeeld door een amputatie, dwarslaesie of spasme. Mensen met een motorische beperking kunnen gebruik maken van een rolstoel of andere mobiliteitshulpmiddelen, zoals een rollator, looprekje of wandelstok.
Organisch (chronische aandoening)	Een langdurige, ernstige aandoening zonder kans op herstel. Bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, kanker, reuma, astma en artrose.
Visueel	Blind of slechtziend.
Auditief	Doof of slechthorend.
Verstandelijk	Beperking van intelligentie (IQ <70) en aanpassingsgedrag (bijvoorbeeld taal, lezen, volgen van regels, aankleden) die voor het achttiende levensjaar is ontstaan. Bijvoorbeeld mensen met het syndroom van Down.
Psychosociaal	Emotionele problemen, gedragsproblemen en/of sociale problemen, waardoor mensen niet meer optimaal kunnen functioneren in het dagelijks leven. Bijvoorbeeld mensen met agressief gedrag, ADHD en depressieve gevoelens.

Mensen met een beperking sporten en bewegen in het algemeen minder vaak dan gezonde mensen (12). Zo voldoet bijvoorbeeld 55% van de gezonde 19-54-jarigen aan de NNGB. Voor 19-54-jarigen met een motorische beperking (33%), visuele beperking (44%), auditieve beperking (44%), chronische aandoening (52%) en een slechtere psychische gezondheid (52%) zijn deze percentages een stuk lager. Bij de 55-plussers gaat het om 84% van de gezonde volwassenen ten opzichte van 42%, 55%, 56%, 71% en 66% van de 55-plussers met een motorische beperking, visuele beperking, auditieve beperking, chronische aandoening en een slechtere psychische gezondheid (zie figuur 1.2).

Hetzelfde beeld is te zien voor de wekelijkse sportdeelname. Iets meer dan twee derde van de 19-54-jarigen sport wekelijks. Bij 19-54-jarigen met een beperking variëren deze percentages tussen de 33% en 56%. Iets meer dan de helft van de 55-plussers sport wekelijks. Bij 55-plussers met een beperking gaat het om 22% tot 39% van de volwassenen (zie figuur 1.2).

Figuur 1.2: Percentage gezonde volwassenen en volwassenen met een beperking dat voldoet aan de NNGB en wekelijks deelneemt aan sport: 19-54-jarigen en 55-plussers

Sporten en bewegen hebben ook positieve effecten op de gezondheid van mensen met een beperking. Daarnaast kan deelname aan sport en bewegen bijdragen aan de sociale contacten, participatie en welzijn van deze doelgroep (13). Het is dus van belang de sport- en beweegparticipatie onder deze doelgroep te stimuleren.

Gelderland Sport!

De provincie Gelderland voert het programma Gelderland Sport! in de periode 2013-2016 uit (14). Met de inzet van dit programma moet Gelderland in 2016 een gezonde, vitale en aantrekkelijke provincie worden. Met partners wordt op integrale wijze zowel de breedtesport als de talenten- en topsport versterkt. Daarnaast wordt sport ingezet als middel om ruimtelijke kwaliteiten en economische kansen te versterken en benutten. Drie thema's staan hierbij centraal: 1) Vitale samenleving; 2) Excellente prestaties en 3) Economische impact. Met name binnen het thema 'Vitale samenleving' is er aandacht voor mensen met een beperking. Dit thema heeft als hoofddoel: 'In 2016 is Gelderland een vitale sportprovincie geworden: Meer Gelderse burgers met of zonder beperking (75%) sporten en bewegen ter bevordering van de gezondheid en sociale cohesie en ter vermindering van overgewicht.'

Ter illustratie twee quotes:

'Verder willen we graag dat inwoners die gemiddeld minder sporten en bewegen dan de bevolking, als geheel worden uitgenodigd om een actieve leefstijl te kiezen. Samen met de Gelderse Sport Federatie, gemeenten, sportverenigingen en bedrijven zoeken we naar manieren om jongeren, ouderen, allochtonen en mensen met een fysieke, psychische of verstandelijke beperking mee te laten doen. Bij hen willen we bereiken dat hun specifieke situatie niet tot een achterstand in fitheid leidt. We willen mensen aanzetten tot bewegen in een 'buitenruimte' die daartoe uitnodigt. De gezonde keuze moet hier tegelijk de gemakkelijke keuze worden.'

'De provincie Gelderland maakt in haar streven een sportprovincie te zijn geen onderscheid in 'gewone' sporten en aangepaste sporten. Iedereen kan en mag meedoen. Met extra aandacht en middelen, een betere samenwerking en het delen van kennis en informatie kunnen Gelderlanders met een handicap volwaardig deelnemen. De Gelderse Sport Federatie ondersteunt gemeenten bij

regionale samenwerking voor aangepast sporten. Sportverenigingen moeten toegankelijk zijn. Regionale sportcoördinatoren zetten zich hiervoor in. De regio Arnhem geldt als landelijk voorbeeld.'

(Bij)sturing beleid

Voor het goed kunnen (bij)sturen van regionaal en provinciaal sport- en beweegbeleid en beleid van aanpalende sectoren (zoals zorg, welzijn, jeugd: zie Sociaal Profiel 2015: Verbinden - verbreden - versnellen (15)) is het van belang om inzicht te hebben in de omvang van de doelgroep mensen met een beperking en het huidige sport- en beweegaanbod.

In de volgende hoofdstukken wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- De omvang van de doelgroep mensen met een beperking in Gelderland. Of te wel: De potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 2).
- Het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 3).
- Het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 4).
- De (mis)match tussen vraag en aanbod in Gelderland (hoofdstuk 5).

2 Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Gelderland

Voor het in kaart brengen van de omvang van de doelgroep mensen met een beperking is gebruik gemaakt van bestaande bevolkingsonderzoeken en registraties. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de gebruikte definities van beperkingen tussen onderzoeken en registraties kunnen verschillen waardoor cijfers niet altijd één op één overeenkomen. Van de belangrijkste databronnen zijn de gebruikte definities weergegeven in bijlage 1.

Achtergrondinformatie

De provincie Gelderland is opgedeeld in vier Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)-regio's. In tabel 2.1 zijn de GGD-regio's met bijbehorende gemeenten weergegeven. In figuur 2.1 worden de GGD-regio's op een kaart gepresenteerd.

Tabel 2.1: GGD-regio's provincie Gelderland en de bijbehorende gemeenten

GGD Gelre-IJssel ^a	GGD Hulpverlening Gelderland Midden ^b	GGD Nijmegen ^c	GGD Rivierenland ^c
Aalten	Arnhem	Beuningen	Buren
Apeldoorn	Barneveld	Druten	Culemborg
Berkelland	Doesburg	Groesbeek	Geldermalsen
Bronckhorst	Duiven	Heumen	Lingewaal
Brummen	Ede	Millingen aan de Rijn	Maasdriel
Doetinchem	Lingewaard	Nijmegen	Neder-Betuwe
Elburg	Nijkerk	Ubbergen	Neerijnen
Epe	Overbetuwe	West Maas en Waal	Tiel
Ermelo	Renkum	Wijchen	Zaltbommel
Harderwijk	Rheden		
Hatterij	Rijnwaarden		
Heerde	Rozendaal		
Lochem	Scherpenzeel		
Montferland	Wageningen		
Nunspeet	Westervoort		
Oldebroek	Zevenaar		
Oost Gelre			
Oude IJsselstreek			
Putten			
Voorst			
Winterswijk			
Zutphen			

Bron: (16)

^a In 2015: GGD Noord- en Oost-Gelderland.

^b In 2015: GGD Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

^c In 2015: GGD Gelderland-Zuid.

Figuur 2.1: GGD regio's provincie Gelderland

Gelderland heeft ruim 2 miljoen inwoners. GGD-regio Gelre-IJssel heeft het grootste aantal inwoners (811.881) en GGD-regio Rivierenland heeft het kleinste aantal inwoners (217.677) (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2: Aantal inwoners Nederland en (GGD-regio's) Gelderland naar leeftijd (2012)

Leeftijd	Nederland	Gelderland	GGD Gelre- IJssel	GGD Hulpverlening Gelderland- Midden	GGD Nijmegen	GGD Rivierenland
0-17 jaar	3.486.770	430.459	173.928	143.518	61.457	51.556
18 jaar	201.817	25.171	9.671	8.446	4.216	2.838
19-54 jaar	8.150.361	951.133	365.741	320.632	162.232	102.528
55+	4.891.400	603.982	262.541	190.137	90.549	60.755
Totaal	16.730.348	2.010.745	811.881	662.733	318.454	217.677

Bron: (17)

Omvang doelgroep volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid

Voor de omvang van de doelgroep volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid wordt gebruik gemaakt van resultaten uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) en RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) 2012, kortweg 'Gezondheidsmonitor' (12). De Gezondheidsmonitor bevat gegevens van ruim 380.000 zelfstandig wonende volwassenen van 19 jaar en ouder die een vragenlijst hebben ingevuld met vragen over onder andere achtergrondkenmerken, ervaren gezondheid, chronische aandoeningen, psychische gezondheid, lichamelijke beperkingen en het beweeg- en sportgedrag.

In Gelderland heeft 8,4% van de (zelfstandig wonende) inwoners van 19 jaar en ouder een motorische beperking, 4,4% een auditieve beperking en 4,8% een visuele beperking. Daarnaast heeft bijna twee derde van de volwassen inwoners één of meer chronische aandoeningen en vier tiende heeft een slechtere psychische gezondheid. De percentages wijken niet heel veel af van de landelijke cijfers: Het percentage volwassen inwoners met een auditieve beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid (19-54-jarigen) is iets hoger in Gelderland, de overige percentages zijn daarentegen wat lager. Er zijn wel verschillen binnen GGD-regio's (zie tabel 2.3).

N.B. De GGD-regio Nijmegen behoort tot de GGD-regio's in Nederland met de hoogste percentages volwassenen van 19-54 jaar met een slechtere psychisch gezondheid. Voor de GGD-regio Hulpverlening Gelderland Midden (19-54-jarigen) en Rivierenland (55-plussers) geldt dit voor het percentage volwassenen met een auditieve beperking (12).

In tabel 2.4 wordt een indicatie gegeven van het aantal volwassenen met een beperking. In Gelderland zijn er 129.970 volwassenen van 19 jaar en ouder met een motorische beperking, 69.187 met een auditieve beperking en 74.330 met een visuele beperking. De grootste groepen betreffen echter de doelgroepen mensen met een chronische aandoening (969.581 volwassen inwoners) en slechtere psychische gezondheid (614.903 volwassen inwoners).

Tabel 2.3: Percentage volwassen inwoners (19 jaar en ouder) met een motorische, auditieve of visuele beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid (2012)

	Motorische beperking	Auditieve beperking	Visuele beperking	Chronische aandoening (1 of meer)	Slechtere psychische gezondheid
Nederland					
19-54 jaar	4.7	2.7	4.1	50.1	40.9
55+	17.6	6.7	8.4	78.3	38.1
<i>Totaal</i>	<i>9.5</i>	<i>4.2</i>	<i>5.7</i>	<i>60.7</i>	<i>39.8</i>
Gelderland					
19-54 jaar	3.6	2.9	3.4	51.1	41.3
55+	15.9	6.9	7.0	80.0	36.8
<i>Totaal</i>	<i>8.4</i>	<i>4.4</i>	<i>4.8</i>	<i>62.3</i>	<i>39.5</i>
GGD Gelre-IJssel					
19-54 jaar	3.5	2.9	3.5	50.8	39.2
55+	15.5	7.3	7.0	80.0	35.5
<i>Totaal</i>	<i>8.5</i>	<i>4.7</i>	<i>5.0</i>	<i>63.0</i>	<i>37.7</i>
GGD Hulpverlening Gelderland Midden					
19-54 jaar	3.5	3.0	3.4	50.9	41.2
55+	16.1	6.2	6.6	79.6	37.0
<i>Totaal</i>	<i>8.2</i>	<i>4.2</i>	<i>4.6</i>	<i>61.6</i>	<i>39.6</i>
GGD Nijmegen					
19-54 jaar	3.5	2.6	2.9	50.8	45.2
55+	16.0	6.6	7.5	80.2	39.3
<i>Totaal</i>	<i>8.0</i>	<i>4.0</i>	<i>4.5</i>	<i>61.3</i>	<i>43.1</i>
GGD Rivierenland					
19-54 jaar	4.4	3.0	3.5	53.6	42.5
55+	16.4	7.8	7.6	81.0	38.5
<i>Totaal</i>	<i>8.9</i>	<i>4.8</i>	<i>5.0</i>	<i>63.8</i>	<i>41.0</i>

Bron: (12)

Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 2.4: Indicatie aantal volwassen inwoners (19 jaar en ouder) met een motorische, auditieve of visuele beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid (2012)

	Motorische beperking	Auditieve beperking	Visuele beperking	Chronische aandoening (1 of meer)	Slechtere psychische gezondheid
Nederland					
19-54 jaar	383.067	220.060	334.165	4.083.331	3.333.498
55+	860.886	327.724	410.878	3.829.966	1.863.623
<i>Totaal</i>	<i>1.243.953</i>	<i>547.784</i>	<i>745.043</i>	<i>7.913.297</i>	<i>5.197.121</i>
Gelderland					
19-54 jaar	34.212	27.519	31.995	486.367	392.373
55+	95.758	41.668	42.335	483.214	222.530
<i>Totaal</i>	<i>129.970</i>	<i>69.187</i>	<i>74.330</i>	<i>969.581</i>	<i>614.903</i>
GGD Gelre-IJssel					
19-54 jaar	12.801	10.606	12.801	185.796	143.370
55+	40.694	19.165	18.378	210.033	93.202
<i>Totaal</i>	<i>53.495</i>	<i>29.771</i>	<i>31.179</i>	<i>395.829</i>	<i>236.572</i>
GGD Hulpverlening Gelderland Midden					
19-54 jaar	11.222	9.619	10.901	163.202	132.100
55+	30.612	11.788	12.549	151.349	70.351
<i>Totaal</i>	<i>41.834</i>	<i>21.407</i>	<i>23.450</i>	<i>314.551</i>	<i>202.451</i>
GGD Nijmegen					
19-54 jaar	5.678	4.218	4.705	82.414	73.329
55+	14.488	5.976	6.791	72.620	35.586
<i>Totaal</i>	<i>20.166</i>	<i>10.194</i>	<i>11.496</i>	<i>155.034</i>	<i>108.915</i>
GGD Rivierenland					
19-54 jaar	4.511	3.076	3.588	54.955	43.574
55+	9.964	4.739	4.617	49.212	23.391
<i>Totaal</i>	<i>14.475</i>	<i>7.815</i>	<i>8.205</i>	<i>104.167</i>	<i>66.965</i>

Bron: (12, 17)

Omvang doelgroep volwassenen met een verstandelijke beperking

Het is moeilijk om precies aan te geven hoeveel volwassenen in Nederland een verstandelijke beperking hebben. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) schat dat in Nederland 8.5‰ (4.4‰ voor een lichte en 4.1‰ voor een matige/ernstige verstandelijke beperking) van de inwoners (jeugd en volwassenen) een verstandelijke beperking heeft (zie tabel 2.5) (18). Dit komt neer op 142.208 personen in 2012. Hiervan hebben er 73.614 een lichte (IQ 50-69) en 68.594 (IQ <50) een matige/ernstige verstandelijke beperking. Als dezelfde promillages worden aangehouden voor de provincie Gelderland dan zouden er 17.091 mensen met een verstandelijke beperking zijn, waarvan 8.847 personen met een lichte en 8.244 personen met een matige/ernstige verstandelijke beperking (zie tabel 2.6).

Tabel 2.5: Schatting promillage inwoners (jeugd en volwassenen) met een verstandelijke beperking in Nederland

Verstandelijke beperking	Nederland
Licht (IQ 50-69)	4.4‰
Matig/ernstig (IQ <50)	4.1‰
<i>Totaal</i>	<i>8.5‰</i>

Bron: (18)

Tabel 2.6: Indicatie aantal inwoners (jeugd en volwassenen) met een verstandelijke beperking (2012)

Verstandelijke beperking	Nederland	Gelderland
Licht (IQ 50-69)	73.614	8.847
Matig/ernstig (IQ <50)	68.594	8.244
<i>Totaal</i>	<i>142.208</i>	<i>17.091</i>

Bron: (17-18)

Omvang doelgroep jeugd met een lichamelijke beperking en verstandelijke beperking

Voor de omvang van de doelgroep jeugd met een lichamelijke beperking of verstandelijke beperking wordt gebruik gemaakt van resultaten uit het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel (19). Dit onderzoek is gebaseerd op registraties van Vektis over indicaties in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ, zie ook de paragraaf: Volwassenen en kinderen met een beperking op basis van indicaties AWBZ-zorg), gegevens van ziekenhuiszorg, hulpmiddelengebruik, geneesmiddelengebruik en eerstelijnszorg in 2012. Hierbij dient opgemerkt te worden dat jeugd die geen gebruik maakt van deze (specialistische) zorg en zorgvoorzieningen niet is meegenomen in de cijfers. Dit betreft veelal jeugd met lichtere vormen van beperkingen. Verder is per 1 januari 2015 de AWBZ gewijzigd en zijn AWBZ-taken ondergebracht bij nieuwe en bestaande wetten, zoals de Wet langdurige zorg. Recentere cijfers zijn echter nog niet voorhanden.

In Nederland wonen in 2012 in totaal tussen de 109.000 en 129.000 jeugdigen van 0-17 jaar met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. Ruim 68.000 van deze kinderen hadden vanwege hun beperking specialistische zorg of voorzieningen nodig. Dit komt neer op 2,0% van het totaal aantal kinderen van 0-17 jaar in Nederland. Dit is de groep die in het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel is geïdentificeerd (zie tabellen 2.7 en 2.8).

Op basis van de cijfers uit het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel heeft 2,1% van de Gelderse jeugd van 0-17 jaar een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. Als gekeken wordt naar de verschillende soorten beperkingen dan heeft 0,4% een motorische beperking, 0,3% een zintuiglijke beperking, 1,2% een verstandelijke beperking en 0,2% een meervoudige beperking. De percentages wijken niet veel af van landelijke cijfers, alleen het totaalpercentage jeugdige inwoners met een beperking en het percentage jeugd met een verstandelijke beperking is iets hoger. Er zijn wel verschillen binnen GGD-regio's (zie tabel 2.7).

N.B. Van de twaalf provincies in Nederland komt Gelderland op de achtste plaats als het gaat om het totaalpercentage jeugdigen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. In de provincie Groningen is dit percentage het hoogst (2,7%) en Zuid-Holland het laagst (1,6%).

Van alle gemeenten in Nederland heeft de Gelderse gemeente Ermelo het hoogste percentage jeugdigen met een beperking (4,6%). Dit is niet toevallig. Dit is een relatief kleine gemeente met een zeer grote instelling voor mensen met een verstandelijke beperking.

In tabel 2.8 wordt een indicatie gegeven van het aantal jeugdigen met een beperking. In Gelderland zijn er in totaal 8.929 jeugdigen van 0-17 jaar met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking: 1.703 jeugdigen met een motorische beperking, 1.236 met een zintuiglijke beperking, 5.148 met een verstandelijke beperking en 842 met een meervoudige beperking.

Tabel 2.7: Percentage jeugd (0-17 jaar) met een lichamelijke en verstandelijke beperking (2012)

	Motorische beperking	Zintuigelijke beperking	Verstandelijke beperking	Meervoudige beperking	Totaal
Nederland	0.4	0.3	1.1	0.2	2.0
Gelderland	0.4	0.3	1.2	0.2	2.1
GGD Gelre-IJssel	0.4	0.2	1.4	0.2	2.3
GGD Hulpverlening Gelderland Midden	0.4	0.3	1.1	0.2	1.9
GGD Nijmegen	0.3	0.4	1.1	0.1	1.9
GGD Rivierenland	0.4	0.3	1.0	0.2	1.9

Bron: (19)

Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 2.8: Indicatie aantal jeugdigen (0-17 jaar) met een lichamelijke en verstandelijke beperking (2012)

	Motorische beperking	Zintuigelijke beperking	Verstandelijke beperking	Meervoudige beperking	Totaal
Nederland	13.379	9.176	39.169	6.564	68.288
Gelderland	1.703	1.236	5.148	842	8.929
GGD Gelre-IJssel	735	422	2.439	403	3.999
GGD Hulpverlening Gelderland Midden	562	432	1.541	242	2.777
GGD Nijmegen	188	236	661	84	1.169
GGD Rivierenland	218	146	507	113	984

Bron: (17, 19)

Omvang doelgroep jeugd met een chronische aandoening, gedragsproblemen en emotionele problemen

Er zijn geen provinciale of regionale cijfers van de jeugd als het gaat om chronische aandoeningen, gedragsproblemen en emotionele (psychische) problemen. Enkele landelijke cijfers volgen hieronder.

Van de inwoners in Nederland in de leeftijd van 0-24 jaar heeft in 2011 11% één of meerdere chronische aandoeningen (20). Dit cijfer is afkomstig van het Landelijk informatienetwerk huisartsenzorg (LINH) van het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL).

Daarnaast geeft in 2013 ruim 13% van de Nederlandse jeugd in de leeftijd van 11-16 jaar aan gedragsproblemen (variërend van agressief gedrag tot liegen en stelen) te hebben. Jongens hebben beduidend vaker gedragsproblemen dan meisjes. Onder 11-12 jarige jongens komen gedragsproblemen met 17% het meest voor. Daarnaast ervaart 19% van de jeugd in deze leeftijd emotionele problemen. Hierbij kregen de jongeren uitspraken voorgelegd als 'Ik ben vaak ongelukkig, in de put of in tranen'. Voor elke uitspraak moesten zij aangeven in hoeverre deze van toepassing was. De resultaten zijn afkomstig uit het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) onderzoek, een landelijk representatief onderzoek onder 7.100 scholieren van 11-16 jaar in Nederland (21).

Als deze percentages worden vertaald naar Gelderland dan komt dat neer op ruim 66.000 jeugdigen van 0-24 jaar met een chronische aandoening, bijna 20.000 jeugdigen van 11-16 jaar met gedragsproblemen en bijna 29.000 jeugdigen van 11-16 jaar met emotionele problemen (zie tabel 2.9).

Tabel 2.9: Percentage en indicatie aantal jeugdigen met een chronische aandoening, gedragsproblemen en emotionele problemen in Gelderland

Beperking	%	Aantal*
Chronische aandoening jeugd 0-24 jaar	11	66.231
Gedragsproblemen jeugd 11-16 jaar	13	19.742
Emotionele problemen jeugd 11-16 jaar	19	28.854

* Aantal inwoners Gelderland 11-16 jaar = 151.863; aantal inwoners Gelderland 0-24 jaar = 602.096 (cijfers 2012).

Bron: (17, 20-21).

Jeugd in het speciaal onderwijs

Speciaal onderwijs is onderwijs voor kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, langdurige ziekte of stoornis. Deze kinderen krijgen in het speciaal onderwijs meer aandacht en ondersteuning dan in het reguliere onderwijs. Het speciaal onderwijs is verdeeld in vier clusters (zie tabel 2.10).

Leerlingen in het speciaal onderwijs (SO, 6-12 jaar) gaan meestal na hun twaalfde jaar naar het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Hier kunnen ze blijven tot hun twintigste verjaardag. Het VSO kent dezelfde clusters. Naast het speciaal onderwijs is er het speciaal basisonderwijs. Dit is bedoeld voor moeilijk lerende kinderen, kinderen met opvoedingsmoeilijkheden en alle andere kinderen die speciale ondersteuning en aandacht nodig hebben. Deze scholen hebben dezelfde kerndoelen als reguliere basisscholen, maar de leerlingen krijgen meer tijd om dit te bereiken. De scholen hebben kleinere groepen en meer deskundigen.

Leerlingen kunnen tot hun veertiende jaar op een school voor speciaal basisonderwijs terecht. Na het speciaal basisonderwijs gaan leerlingen naar het vmbo, het praktijkonderwijs of het VSO. Binnen het vmbo kunnen leerlingen in aanmerking komen voor leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Dit is bedoeld voor vmbo-leerlingen die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te halen, maar extra hulp nodig hebben. Het praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen. Praktijkonderwijs leidt deze leerlingen op voor de arbeidsmarkt (11).

Tabel 2.10: Clusters speciaal onderwijs

Cluster 1: Scholen voor kinderen met een visuele beperking of kinderen met een meervoudig beperking die slechtziend of blind zijn.

Cluster 2: Scholen voor dove en slechthorende kinderen, kinderen met ernstige spraakmoelijkheden of taalmoeilijkheden en kinderen met communicatieve problemen, zoals bij bepaalde vormen van autisme.

Cluster 3: Scholen voor leerlingen met motorische en/of verstandelijke beperkingen, langdurig zieke kinderen en leerlingen met epilepsie.

Cluster 4: Scholen voor kinderen met psychiatrische stoornissen of ernstige gedragsproblemen en scholen die verbonden zijn aan pedologische (kinderkundige) instituten.

Bron: (11)

Voor cijfers over het speciaal onderwijs wordt gebruik gemaakt van de Jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (22) en gegevens van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) (23). In de Jeugdmonitor is informatie opgenomen over de jeugd in Nederland. Deze informatie is afkomstig van verschillende bronnen. Eén van de taken van DUO is het verzamelen en beheren van gegevens van onderwijsinstellingen in Nederland. Vanwege het gebruik van andere definities en leeftijdscategorieën komen deze cijfers niet één op één overeen met de eerdere gepresenteerde cijfers over het aantal jeugdigen met een beperking.

In het schooljaar 2014/2015 namen in Gelderland 10.930 leerlingen van 0-25 jaar deel aan het speciaal onderwijs (SO: 3.990 leerlingen; VSO 6.940 leerlingen). Daarnaast waren er 5.010 leerlingen in het speciaal basisonderwijs. Hierbij zijn er verschillen in aantallen tussen GGD-regio's: GGD-regio Gelre-IJssel heeft de meeste leerlingen in het speciaal onderwijs (4.990), in GGD-regio Rivierenland is dit aantal het laagst (460) (zie tabel 2.11).

Tabel 2.11: Aantal jeugdigen (0-25 jaar) in het regulier en speciaal onderwijs (2014/2015)

	Regulier basisonderwijs		Speciaal onderwijs (cluster 1 t/m 4)		Regulier voortgezet onderwijs	Totaal
	Basis-onderwijs	Speciaal basis-onderwijs	Speciaal onderwijs basis (SO)	Speciaal onderwijs voortgezet (VSO)	Voortgezet onderwijs	
Nederland	1.457.580	36.850	31.030	39.890	985.090	2.550.440
Gelderland	177.500	5.010	3.990	6.940	125.210	318.650
GGD Gelre-IJssel	71.380	1.830	1.430	3.560	50.580	128.780
GGD Hulpverlening Gelderland Midden	60.140	1.870	1.210	1.920	41.430	106.570
GGD Nijmegen	24.820	840	1.100	1.250	18.220	46.230
GGD Rivierenland	21.160	470	250	210	14.980	37.070

Bron: (22)

Voor het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs per cluster zijn cijfers gebruikt uit 2013. De cijfers van 2014 waren nog niet definitief vastgesteld. Verder zijn de leerlingaantallen van cluster 3 en 4 in 2014 samengenomen vanwege de komst van het passend onderwijs. De cijfers van 2013 geven daarom een beter beeld van de verschillende doelgroepen.

In 2013 bezochten in Gelderland 31 leerlingen een cluster 1-school, 883 een cluster 2-school, 3.607 een cluster 3-school en 6.330 een cluster 4-school. Binnen GGD-regio's zijn er (soms grote) verschillen. Zo is het aantal leerlingen dat een cluster 1-, 3- of 4-school bezoekt het hoogst binnen

GGD-regio Gelre-IJssel. Voor cluster 2 is het aantal leerlingen het hoogst in GGD-regio Hulpverlening Gelderland Midden (zie tabel 2.12).

Tabel 2.12: Aantal leerlingen SO en VSO naar cluster (2013)

	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4
Nederland	736	9.170	26.411	34.916
Gelderland	31	883	3.607	6.330
GGD Gelre-IJssel	31	67	1.586	3.234
GGD Hulpverlening Gelderland Midden	0	416	976	1.747
GGD Nijmegen	0	400	874	1.043
GGD Rivierenland	0	0	171	306

Bron: (23)

Volwassenen en jeugd met een beperking op basis van indicaties AWBZ-zorg

In totaal hadden er in Nederland op 1 januari 2015 803.050 cliënten een door het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) geïndiceerde indicatie voor ABWZ-zorg. Het aantal cliënten in Gelderland met een geldige indicatie voor ABWZ-zorg bedroeg op 1 januari 2015 104.840 personen. Dit is 13% van het totale aantal verleende indicatiestellingen. Binnen Gelderland is het geïndiceerde indicaties het hoogst bij GGD-regio Gelre-IJssel (47.075) en het laagst bij GGD-regio Rivierenland (9.130) (zie tabel 2.13).

Zoals reeds vermeld is per 1 januari 2015 de AWBZ gewijzigd en zijn AWBZ-taken ondergebracht bij nieuwe en bestaande wetten, zoals de Wet langdurige zorg. Recentere cijfers zijn echter nog niet voorhanden.

Tabel 2.13: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ-zorg op 1 januari 2015

Leeftijd	Nederland	Gelderland	GGD Gelre- IJssel	GGD Hulpverlening Gelderland- Midden	GGD Nijmegen	GGD Rivierenland
0-11 jaar	18.805	2.460	1.000	775	380	305
12-17 jaar	24.015	3.115	1.490	925	405	300
18-49 jaar	191.920	25.725	11.090	8.565	4.205	1.865
50-64 jaar	108.595	13.850	6.065	4.345	2.375	1.060
65-74 jaar	89.045	11.770	5.350	3.435	1.880	1.100
75-84 jaar	176.250	23.595	10.750	7.135	3.420	2.290
85+	194.425	24.330	11.335	7.475	3.310	2.210
Totaal*	803.050	104.840	47.075	32.660	15.980	9.130

Bron: (24)

* Het CIZ rondt af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

Een cliënt kan alleen aanspraak maken op AWBZ-zorg wanneer er voor hem of haar een grondslag kan worden vastgesteld. Een grondslag is een aandoening of beperking waarvoor iemand kan zijn aangewezen op zorg. Voor een cliënt kunnen meerdere grondslagen worden geregistreerd. De meest zwaarwegende beperking in relatie tot de zorgbehoefte wordt de dominante grondslag genoemd. Tabel 2.14 geeft de verdeling weer van de cliënten ingedeeld naar dominante grondslag. In Gelderland hebben de meeste cliënten de dominante grondslag somatisch (43.840 cliënten, deze groep bevat ook mensen met chronische aandoeningen), gevolgd door verstandelijke beperking (23.270 cliënten). Er zijn verschillen in aantallen tussen GGD-regio's.

Tabel 2.14: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ-zorg op 1 januari 2015, ingedeeld naar dominante grondslag

Leeftijd	Extramuraal	Intramuraal	Totaal**
Nederland			
Somatisch 0-64 jaar	34.785	4.930	39.720
Somatisch 65-74 jaar	42.335	4.835	47.165
Somatisch 75+	180.810	67.265	248.080
Psychogeriatrisch 65+	20.765	81.890	102.655
Psychiatrisch 18+	85.550	47.960	133.510
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	26.680	8.715	35.395
Verstandelijke beperking 18+	43.360	88.055	131.415
Zintuigelijke beperking	4.340	3.235	7.575
Motorische beperking*	37.965	19.565	57.530
Totaal**	476.600	326.450	803.050
Gelderland			
Somatisch 0-64 jaar	4.335	585	4.920
Somatisch 65-74 jaar	5.570	580	6.150
Somatisch 75+	24.670	8.105	32.770
Psychogeriatrisch 65+	2.650	9.635	12.285
Psychiatrisch 18+	9.985	6.975	16.960
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	3.320	1.350	4.665
Verstandelijke beperking 18+	5.530	13.080	18.605
Zintuigelijke beperking	620	500	1.120
Motorische beperking*	4.900	2.460	7.355
Totaal**	61.575	43.270	104.840
GGD Gelre-IJssel			
Somatisch 0-64 jaar	1.810	275	2.080
Somatisch 65-74 jaar	2.460	235	2.700
Somatisch 75+	11.935	3.480	15.415
Psychogeriatrisch 65+	1.175	4.075	5.250
Psychiatrisch 18+	3.765	3.005	6.775
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	1.430	675	2.105
Verstandelijke beperking 18+	2.375	6.725	9.100
Zintuigelijke beperking	225	195	420
Motorische beperking*	2.280	960	3.240
Totaal**	27.455	19.620	47.075
GGD Hulpverlening Gelderland Midden			
Somatisch 0-64 jaar	1.325	165	1.490
Somatisch 65-74 jaar	1.620	190	1.810
Somatisch 75+	7.135	2.585	9.720
Psychogeriatrisch 65+	885	3.120	4.005
Psychiatrisch 18+	3.650	2.495	6.145
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	1.005	425	1.430
Verstandelijke beperking 18+	1.645	3.575	5.220
Zintuigelijke beperking	255	180	435
Motorische beperking*	1.505	900	2.400
Totaal**	19.025	13.630	32.660

Bron: (24)

* Het CIZ gebruikt de term 'lichamelijke beperking'.

** Het CIZ rond af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

Vervolg tabel 2.14: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ zorg op 1 januari 2015, ingedeeld naar dominante grondslag

Leeftijd	Extramuraal	Intramuraal	Totaal**
GGD Nijmegen			
Somatisch 0-64 jaar	765	90	855
Somatisch 65-74 jaar	880	95	975
Somatisch 75+	3.220	1.240	4.455
Psychogeriatrisch 65+	385	1.525	1.910
Psychiatrisch 18+	1.885	1.175	3.060
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	490	145	635
Verstandelijke beperking 18+	950	1.825	2.775
Zintuigelijke beperking	100	110	215
Motorische beperking*	705	395	1.100
Totaal**	9.380	6.600	15.980
GGD Rivierenland			
Somatisch 0-64 jaar	440	60	495
Somatisch 65-74 jaar	610	60	665
Somatisch 75+	2.380	805	3.180
Psychogeriatrisch 65+	205	915	1.120
Psychiatrisch 18+	685	300	985
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	395	100	495
Verstandelijke beperking 18+	555	955	1.510
Zintuigelijke beperking	40	15	55
Motorische beperking*	410	210	615
Totaal**	5.710	3.420	9.130

Bron: (24)

* Het CIZ gebruikt de term 'lichamelijke beperking'.

** Het CIZ rond af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

3 Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Gelderland

Voor het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid wordt gebruik gemaakt van resultaten uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS en RIVM 2012, kortweg 'Gezondheidsmonitor' (12) (zie ook hoofdstuk 2).

Tot op heden zijn er geen landelijke onderzoeken of registraties die gegevens verzamelen over het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een verstandelijke beperking of jeugd met een beperking. Daarom kunnen hierover geen (representatieve) cijfers worden gepresenteerd.

Tabel 3.1 presenteert het percentage gezonde volwassenen en volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks deelneemt aan sport. Op de plaatsen waar een '-' staat kon geen percentage berekend worden omdat het aantal respondenten in het onderzoek daarvoor te klein was. De cijfers worden weergegeven op GGD-regio niveau. Er zijn geen cijfers op provincieniveau beschikbaar.

Op enkele uitzonderingen na is het algemene beeld dat volwassenen met een beperking minder vaak voldoen aan de beweegnormen en minder vaak wekelijks deelnemen aan sport dan volwassenen zonder beperkingen. Dit geldt zowel voor de 19-54-jarigen als 55-plussers. De meeste percentages zijn (iets) hoger dan landelijke cijfers, wat positief is. Er zijn echter ook gevallen waar het percentage volwassenen (met of zonder beperking) dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks deelneemt aan sport lager is dan landelijke cijfers. Met name GGD-regio Rivierenland scoort slecht als het gaat om sporten en bewegen. Zie ook het kader.

GGD-regio Rivierenland behoort tot de GGD-regio's met de laagste percentages gezonde 19-54-jarigen en 19-54-jarigen met een chronische aandoening die aan de NNGB en Combinorm voldoen. Hetzelfde geldt voor de wekelijkse sportdeelname van deze doelgroepen. Onder de 55-plussers is het percentage mensen met een motorische beperking dat voldoet aan de NNGB en Combinorm relatief laag ten opzichte van andere GGD-regio's in Nederland. Dit geldt ook voor de wekelijkse sportdeelname van gezonde 55-plussers.

GGD-regio Nijmegen scoort slecht ten opzichte van andere GGD-regio's in Nederland als het gaat om het percentage gezonde 55-plussers dat aan de NNGB en Combinorm voldoet. Ook is het percentage 19-54-jarigen met een auditieve beperking dat wekelijks deelneemt aan sport aan de lage kant in vergelijking met de rest van Nederland.

GGD-regio Hulpverlening Gelderland Midden hoort bij de GGD-regio's met het laagste percentage gezonde 19-54-jarigen dat aan de Combinorm voldoet (12).

Tabel 3.1: Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks sport (2012)

	19-54 jaar			55 +		
	NNGB	Combi-norm	Sporter	NNGB	Combi-norm	Sporter
Nederland						
Geen beperking	55.4	58.2	67.8	84.3	86.4	54.4
Motorische beperking	33.0	33.4	32.7	41.5	44.1	21.5
Auditieve beperking	43.5	44.2	36.7	56.1	57.8	25.1
Visuele beperking	43.5	44.5	37.8	55.0	57.5	26.4
Chronische aandoening (1 of meer)	51.9	53.5	56.1	70.9	73.1	39.0
Slechtere psychische gezondheid	51.7	53.1	54.8	65.5	67.9	34.7
GGD Gelre-IJssel						
Geen beperking	56.8	59.4	68.6	86.4	87.8	51.9
Motorische beperking	36.3	36.3	29.3	42.3	44.0	21.7
Auditieve beperking	43.1	43.1	41.4	60.8	61.8	26.7
Visuele beperking	51.0	51.0	35.1	51.8	53.8	30.6
Chronische aandoening (1 of meer)	53.2	54.4	55.8	73.9	75.8	40.4
Slechtere psychische gezondheid	51.8	52.7	54.8	66.7	69.2	38.2
GGD Hulpverlening Gelderland Midden						
Geen beperking	53.4	55.9	66.5	84.1	85.6	59.7
Motorische beperking	36.5	36.5	43.6	38.7	41.3	23.2
Auditieve beperking	51.7	51.7	-	62.7	65.5	-
Visuele beperking	60.0	60.7	-	65.3	70.4	31.8
Chronische aandoening (1 of meer)	53.1	54.3	57.2	71.3	73.7	41.9
Slechtere psychische gezondheid	51.4	52.9	57.3	66.3	69.6	39.9
GGD Nijmegen						
Geen beperking	58.7	60.6	72.5	81.2	83.3	61.2
Motorische beperking	34.1	34.1	27.8	40.5	42.0	27.0
Auditieve beperking	37.9	37.9	30.5	61.3	62.4	30.0
Visuele beperking	47.4	48.1	38.7	56.5	57.7	27.9
Chronische aandoening (1 of meer)	55.6	57.2	61.5	72.5	74.3	43.3
Slechtere psychische gezondheid	57.4	58.9	60.9	68.5	70.2	39.6
GGD Rivierland						
Geen beperking	46.2	49.2	58.2	83.7	86.8	47.3
Motorische beperking	-	-	-	35.1	38.6	19.1
Auditieve beperking	-	-	-	56.4	57.3	27.6
Visuele beperking	-	-	-	51.9	55.3	25.5
Chronische aandoening (1 of meer)	45.5	46.8	50.7	68.8	71.3	35.3
Slechtere psychische gezondheid	46.5	48.1	47.7	65.5	67.4	33.3

Bron: (12)

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

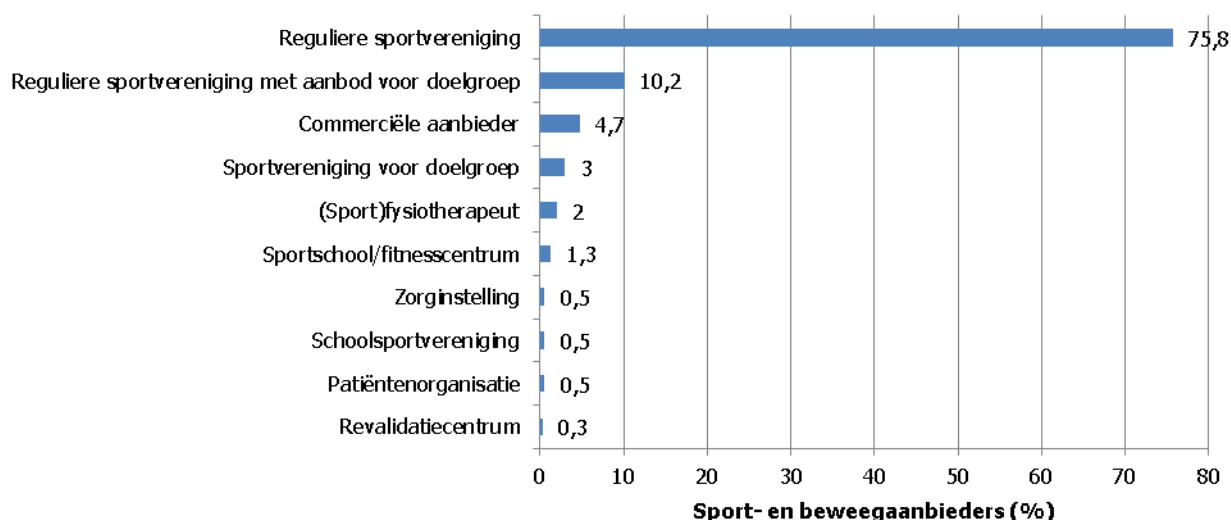
Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

4 Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Gelderland

Onder de 3.074 sport- en beweegaanbieders in Gelderland is een online vragenlijst uitgezet. In deze vragenlijst werd onder andere gevraagd naar type aanbieder, de doelgroepen mensen met een beperking waarvoor aanbod is, het soort aanbod en de organisatie ervan, het aantal leden met een beperking, samenwerking met andere partijen en belemmeringen en behoeften als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. E-mailadressen zijn voor dit onderzoek aangeleverd door de Gelderse Sport Federatie en Uniek Sporten. Daarnaast zijn gegevens van sport- en beweegaanbieders op internet nagezocht. De vragenlijst is uitgezet in de periode juni-augustus 2015. In totaal hebben 600 sport- en beweegaanbieders de vragenlijst volledig ingevuld (respons 20%). De resultaten worden in dit hoofdstuk gepresenteerd.

Ruim drie kwart van de respondenten vertegenwoordigt een reguliere sportvereniging, een tiende een sportvereniging met (groeps)aanbod voor mensen met een beperking. De overige categorieën sport- en beweegaanbieders zijn minder vertegenwoordigd (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1: Type sport- en beweegaanbieder (n=600)

Er worden gezamenlijk 82 verschillende sport- en beweegactiviteiten aangeboden, waarbij sommige sport- en beweegaanbieders meerdere activiteiten aanbieden. In de top drie staan veldvoetbal (11,3%), zaalvolleybal (11,0%) en gymnastiek/turnen (9,8%) (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1: Aangeboden sport- en beweegactiviteiten (n=600)

Sport-/beweegactiviteit	Sport- en beweegaanbieders	
	Aantal (N)	Percentage (%)
Veldvoetbal	68	11.3
Zaalvolleybal	66	11.0
Gymnastiek/turnen	59	9.8
Badminton	43	7.2
Sport/spel en bewegen	40	6.7
Aerobics/steps/spinning/zumba	34	5.7
Tennis	33	5.5
Dansen	29	4.8
Zwemmen	28	4.7
Yoga/tai chi/pilates/body balance	26	4.3
Tafeltennis	25	4.2
Wandelsport	25	4.2
Hardlopen/joggen/trimmen	22	3.7
Paardensport	22	3.7
Vecht- en verdedigingssporten overig	22	3.7
Fitness	21	3.5
Jeu de boules	21	3.5
Kegelen	18	3.0
Wielersport	18	3.0
Zaalvoetbal	18	3.0
Korfbal	17	2.8
Hockey	16	2.7
Basketbal	15	2.5
Biljart/poolbiljart/snooker	15	2.5
Bridge	15	2.5
Duiken/snorkelen	15	2.5
Schaatsen	15	2.5
Schietsport	15	2.5
Fietsen	14	2.3
Atletiek	11	1.8
Dammen	11	1.8
Dynamic tennis	11	1.8
Freerunning/parkour	11	1.8
Skeeleren/skaten	11	1.8
Judo	10	1.7
Schaken	10	1.7
Bootcamp	9	1.5
Handbal	9	1.5
Motorsport	9	1.5
Sportinstuif	9	1.5
Bewegingsleer	8	1.3
Vissen	8	1.3
Darts	7	1.2
Waterpolo	7	1.2
Zeilen/surfen	6	1.0
Aikido	5	0.8
Bowling	5	0.8
Handboogschieten	5	0.8
Honkbal/softbal	5	0.8
Beachvolleybal	4	0.7
Golf	4	0.7
Koersbal	4	0.7
Midgetgolf	4	0.7
Sjoelen	4	0.7
Triathlon	4	0.7
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning	3	0.5
Bankdrukken	3	0.5
Bowls	3	0.5
Klootschieten	3	0.5

Vervolg tabel 4.1: Aangeboden sport- en beweegactiviteiten (n=600)

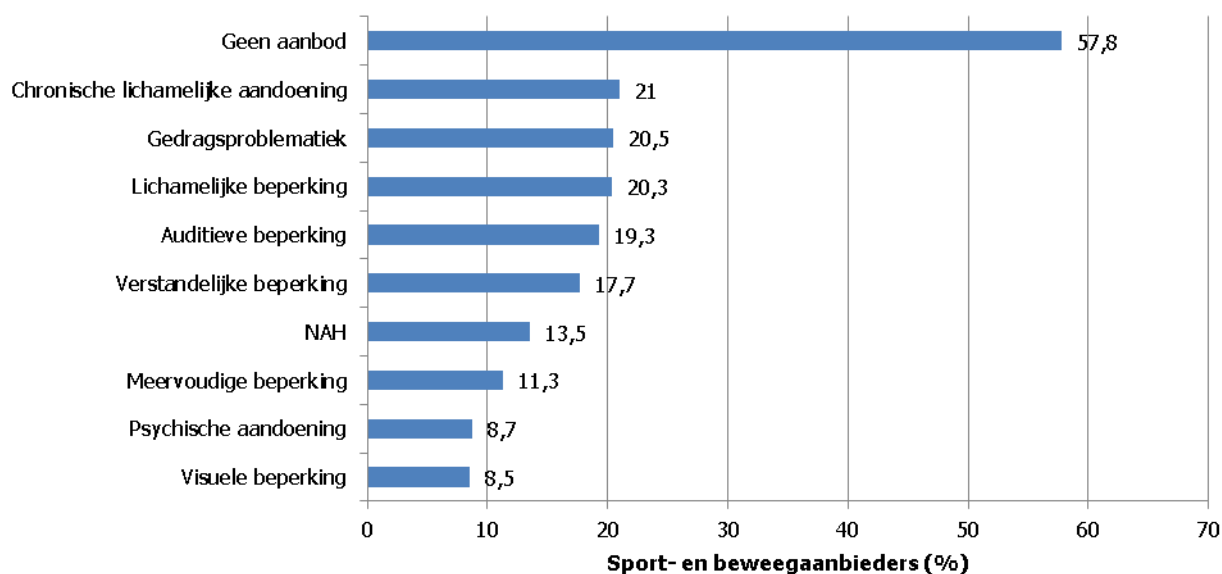
Sport-/beweegactiviteit	Sport- en beweegaanbieders	
	Aantal (N)	Percentage (%)
Medisch sporten/bewegen	3	0.5
Roeien	3	0.5
Wheelen	3	0.5
Boccia	2	0.3
Goalball	2	0.3
Trampolinespringen	2	0.3
Waterskiën/wakeboarden	2	0.3
American football	1	0.2
BMX	1	0.2
Circus(theater)	1	0.2
Floorball/unihockey	1	0.2
Frisbee	1	0.2
Handbiken	1	0.2
IJshockey	1	0.2
Kanovaren	1	0.2
Kickbiken	1	0.2
Klimsport/bergwandelen	1	0.2
Rugby	1	0.2
Schermen	1	0.2
Squash	1	0.2
Survivalrun	1	0.2
Twirlen	1	0.2
Vendelzwaaien	1	0.2

In de vragenlijst werd gevraagd of er geschikt sport- en beweegaanbod is voor mensen met een beperking. Hierbij werden de volgende beperkingen onderscheiden:

- Lichamelijke beperking (bijvoorbeeld door een amputatie, spasme; een rolstoelgebruiker): dit komt overeen met 'motorische beperking' in hoofdstuk 2;
- Niet aangeboren hersenletsel (NAH: hersenschade door bijvoorbeeld een ongeluk, hersenbloeding, tumor of hartstilstand);
- Auditieve beperking (doof, slechthorend);
- Visuele beperking (slechtziend, blind);
- Verstandelijke beperking (bijvoorbeeld het Syndroom van Down);
- Meervoudige beperking (een combinatie van een lichamelijke, auditieve, visuele en/of verstandelijke beperking);
- Chronische lichamelijke aandoening (bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, kanker, reuma, astma en artrose);
- Gedragsproblematiek (bijvoorbeeld mensen met agressiviteit, Autisme, Asperger, ADHD, ADD, en PDD-NOS);
- Psychische aandoening (bijvoorbeeld mensen met angst- en paniekstoornissen, depressie, borderline, Schizofrenie, Anorexia Nervosa en Boulimie).

Van de 600 sport- en beweegaanbieders geven er 347 (57,8%) aan geen passend aanbod te hebben voor mensen met een beperking. De overige 253 die wel aanbod hebben voor mensen met een beperking richten zich met name op mensen met een chronische lichamelijke aandoening (21,0%), gedragsproblematiek (20,5%), lichamelijke beperking (20,3%), auditieve beperking (19,3%) en verstandelijke beperking (17,7%) (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2: Doelgroepen mensen met een beperking waarvoor aanbod is (n=600)

De sport- en beweegactiviteiten worden op 663 verschillende locaties aangeboden in Gelderland, waarbij sommige sport- en beweegaanbieders hun activiteiten op meerdere locaties aanbieden. Op iets minder dan de helft van de locaties (n=302, 45,6%) is er aanbod voor mensen met een beperking (zie tabel 4.2).

Tabel 4.2: Locaties sport- en beweegactiviteiten (n=600)

	Totaal aantal locaties	Locaties met aanbod voor mensen met een beperking	Locaties zonder aanbod voor mensen met een beperking
Gelderland	663	302	361
GGD Gelre-IJssel			
Aalten	12	6	6
Apeldoorn	29	12	17
Berkelland	15	1	14
Bronckhorst	24	9	15
Brummen	8	2	6
Doetinchem	27	15	12
Elburg	9	5	4
Epe	5	2	3
Ermelo	7	3	4
Harderwijk	9	3	6
Hattern	6	5	1
Heerde	7	3	4
Lochem	16	6	10
Montferland	18	5	13
Nunspeet	5	2	3
Oldebroek	4	1	3
Oost Gelre	18	6	12
Oude IJsselstreek	17	8	9
Putten	8	4	4
Voorst	4	2	2
Winterswijk	10	2	8
Zutphen	13	6	7
<i>Totaal</i>	<i>271</i>	<i>108</i>	<i>163</i>
GGD Hulpverlening Gelderland Midden			
Arnhem	47	28	19
Barneveld	10	3	7
Doesburg	8	4	4
Duiven	10	7	3
Ede	18	9	9
Lingewaard	15	8	7
Nijkerk	10	4	6
Overbetuwe	18	10	8
Renkum	16	9	7
Rheden	20	10	10
Rijnwaarden	10	6	4
Rozendaal	1	1	0
Scherpenzeel	2	2	0
Wageningen	19	5	14
Westervoort	5	4	1
Zevenaar	18	14	4
<i>Totaal</i>	<i>227</i>	<i>124</i>	<i>103</i>

Vervolg tabel 4.2: Locaties sport- en beweegactiviteiten (n=600)

	Totaal aantal locaties	Locaties met aanbod voor mensen met een beperking	Locaties zonder aanbod voor mensen met een beperking
GGD Nijmegen			
Beuningen	9	3	6
Druten	4	1	3
Groesbeek	18	7	11
Heumen	14	7	7
Millingen aan de Rijn*	-	-	-
Nijmegen	38	22	16
Ubbergen*	-	-	-
West Maas en Waal	6	1	5
Wijchen	13	6	7
<i>Totaal</i>	102	47	55
GGD Rivierenland			
Buren	6	1	5
Culemborg	10	5	5
Geldermalsen	8	4	4
Lingewaal	6	1	5
Maasdriel	7	2	5
Neder-Betuwe	8	5	3
Neerijnen	4	1	3
Tiel	6	4	2
Zaltbommel	8	0	8
<i>Totaal</i>	63	23	40

* Behoort tot de gemeente Groesbeek.

De sport- en beweegaanbieders hebben gezamenlijk 133.277 leden, waarvan 54.072 jeugdleden en 79.205 volwassen leden (zie tabel 4.3).

De aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking (n=253) is tevens gevraagd een indicatie te geven van het aantal leden met een beperking. Gezamenlijk hebben zij 7.172 leden met een beperking (1.736 jeugdleden, 5.436 volwassen leden). Dit is 5.4% van het totaal aantal leden (133.277). Er dient wel opgemerkt te worden dat een aantal aanbieders het lastig vond om het exacte aantal leden met een beperking te bepalen. Sommige beperkingen, zoals chronische lichamelijke aandoeningen, zijn namelijk niet altijd goed zichtbaar (zie tabel 4.3).

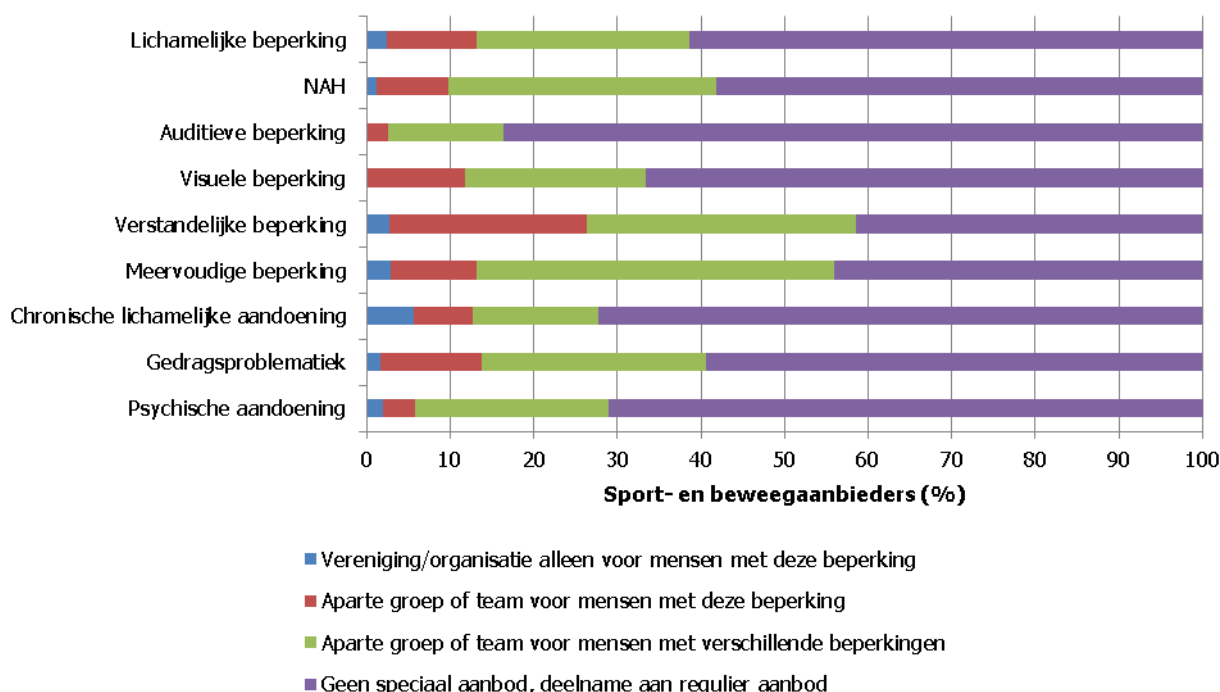
Mensen met een chronische lichamelijke aandoening, lichamelijke beperking, gedragsproblematiek en verstandelijke beperking zijn het meest vertegenwoordigd onder leden met een beperking. De groep mensen met een visuele beperking is het kleinst. Verder zijn er in het algemeen meer volwassenen dan jeugdigen met een beperking. Een uitzondering hierop vormt de doelgroep met gedragsproblematiek. Daar is de groep jeugdige leden groter. Overigens varieert het aantal leden (met een beperking) sterk tussen sport- en beweegaanbieders (zie bereik in tabel 4.3).

Tabel 4.3: Indicatie aantal leden van sport- en beweegaanbieders

Leden (aantal aanbieders)	Gemiddelde	Bereik (min-max)	Totaal
Met en zonder beperkingen (n=600)			
Jeugd (0-17 jaar)	90	0-1350	54.072
Volwassenen (18+)	132	0-1850	79.205
Totaal jeugd + volwassenen	222	0-2200	133.277
Met beperkingen (n=253)			
Jeugd (0-17 jaar)	3	0-175	1.736
Volwassenen (18+)	9	0-673	5.436
Totaal jeugd + volwassenen	12	0-673	7.172
Lichamelijke beperking (n=122)			
Jeugd (0-17 jaar)	2	0-30	212
Volwassenen (18+)	9	0-200	1.095
Totaal jeugd + volwassenen	11	0-205	1.307
NAH (n=81)			
Jeugd (0-17 jaar)	1	0-10	58
Volwassenen (18+)	5	0-100	365
Totaal jeugd + volwassenen	5	0-100	423
Auditieve beperking (n=116)			
Jeugd (0-17 jaar)	0	0-10	35
Volwassenen (18+)	3	0-83	305
Totaal jeugd + volwassenen	3	0-83	340
Visuele beperking (n=51)			
Jeugd (0-17 jaar)	0	0-5	18
Volwassenen (18+)	2	0-40	103
Totaal jeugd + volwassenen	2	0-40	121
Verstandelijke beperking (n=106)			
Jeugd (0-17 jaar)	3	0-40	288
Volwassenen (18+)	6	0-75	586
Totaal jeugd + volwassenen	8	0-75	874
Meervoudige beperking (n=68)			
Jeugd (0-17 jaar)	1	0-25	86
Volwassenen (18+)	6	0-96	386
Totaal jeugd + volwassenen	7	0-96	472
Chronische lichamelijke aandoening (n=126)			
Jeugd (0-17 jaar)	0	0-10	56
Volwassenen (18+)	17	0-300	2.140
Totaal jeugd + volwassenen	17	0-300	2.196
Gedragsproblematiek (n=123)			
Jeugd (0-17 jaar)	8	0-150	926
Volwassenen (18+)	2	0-100	282
Totaal jeugd + volwassenen	10	0-160	1.208
Psychische aandoening (n=52)			
Jeugd (0-17 jaar)	1	0-25	57
Volwassenen (18+)	3	0-75	174
Totaal jeugd + volwassenen	4	0-75	231

Aan de sport- en beweegaanbieders met aanbod voor mensen met een beperking is gevraagd hoe dit aanbod georganiseerd is. Voor bijna alle doelgroepen wordt door een meerderheid van de aanbieders aangegeven dat er geen speciaal aanbod is, maar dat mensen met een beperking deelnemen aan het reguliere aanbod. In iets mindere mate is er een aparte groep of team aanwezig waarin mensen met verschillende beperkingen samen sporten of bewegen. De organisatievorm waarbij de sport- of beweegaanbieder zich op een specifieke doelgroep (bijvoorbeeld een vereniging alleen voor mensen met NAH) richt komt nauwelijks voor, evenals de aanwezigheid van een groep of team voor mensen met een specifieke beperking. De doelgroep met een verstandelijke beperking vormt hierop een uitzondering. Bij bijna een kwart van de aanbieders met aanbod voor deze doelgroep is er een aparte groep of team (alleen) voor mensen met een verstandelijke beperking (zie figuur 4.3).

Figuur 4.3: Organisatie sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking

Daarnaast is geïnventariseerd welke sport- en beweegactiviteiten per doelgroep worden aangeboden en of deze op reguliere wijze of in aangepaste vorm worden aangeboden. In aangepaste vorm wil zeggen in een rolstoel, met aangepaste (sport)middelen, met aangepaste spelregels en/of in een speciaal voor de doelgroep georganiseerde competitie. Voorbeelden van aangepaste sport- of beweegactiviteiten zijn: Zitvolleybal, boccia, hardlopen met een buddy (running blind) en G-atletiek.

Voor mensen met een lichamelijke beperking zijn er de meeste soort sport- en beweegactiviteiten (101), voor de doelgroep met psychische aandoeningen het minst (55) (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4: Aantal aanbieders en sport- en beweegactiviteiten per doelgroep

Doelgroep	Aanbieders (n)	Sport- en beweegactiviteiten regulier + aangepast (n)
Lichamelijke beperking	122	101
NAH	81	85
Auditieve beperking	116	84
Visuele beperking	51	56
Verstandelijke beperking	106	85
Meervoudige beperking	68	73
Chronische lichamelijke aandoening	126	87
Gedragsproblematiek	123	87
Psychische aandoening	52	55

De aangeboden sport- en beweegactiviteiten per doelgroep worden weergegeven in de tabellen 4.5-4.13. Voorbeelden van sport- of beweegactiviteiten die bij alle doelgroepen vaak terugkomen zijn: Sport/spel en bewegen, fitness, veldvoetbal, zwemmen, dansen en gymnastiek/turnen, meestal in aangepaste vorm.

Tabel 4.5: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een lichamelijke beperking (n=122)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Sport/spel en bewegen aangepast	13	Tennis regulier	2
Tafeltennis regulier	12	Wandelsport regulier	2
Fitness aangepast	11	Zaalvoetbal aangepast	2
Bridge regulier	10	Zaalvolleybal aangepast	2
Veldvoetbal aangepast	10	Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	10	Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	1
Zwemmen aangepast	10	Atletiek regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	7	Bankdrukken aangepast	1
Dammen regulier	6	Bankdrukken regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	6	Biljart/poolbiljart/snooker aangepast	1
Gymnastiek/turnen aangepast	6	Bowls regulier	1
Zwemmen regulier	6	Bridge aangepast	1
Atletiek aangepast	5	Circus(theater) aangepast	1
Fitness regulier	5	Circus(theater) regulier	1
Schietsport regulier	5	Darts aangepast	1
Tafeltennis aangepast	5	Dynamic tennis aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	4	Fietsen aangepast	1
Bootcamp regulier	4	Freerunning/parkour regulier	1
Dansen regulier	4	Frisbee aangepast	1
Dart regulier	4	Goalball	1
Duiken/snorkelen aangepast	4	Golf aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	4	Handbiken	1
Jeu de boules regulier	4	Handboogschieten aangepast	1
Paardensport aangepast	4	Hockey regulier	1
Sport/spel en bewegen regulier	4	Honkbal/softbal regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	4	Judo aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	4	Judo regulier	1
Badminton aangepast	3	Kegelen aangepast	1
Badminton regulier	3	Kegelen regulier	1
Bewegingsleer aangepast	3	Kickbiken	1
Bewegingsleer regulier	3	Koersbal aangepast	1
Dansen aangepast	3	Korfbal aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	3	Midgetgolf regulier	1
Handboogschieten regulier	3	Paardensport regulier	1
Schaken regulier	3	Schaatsen regulier	1
Schietsport aangepast	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Veldvoetbal regulier	3	Sportinstuif aangepast	1
Wheelen	3	Squash regulier	1
Basketbal aangepast	2	Tennis aangepast	1
Basketbal regulier	2	Triathlon regulier	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	2	Vissen regulier	1
Boccia	2	Wandelsport aangepast	1
Bootcamp aangepast	2	Waterpolo regulier	1
Dammen aangepast	2	Waterskiën/wakeboarden aangepast	1
Fietsen regulier	2	Wielersport aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	2	Wielersport regulier	1
Hockey aangepast	2	Zaalvoetbal regulier	1
Jeu de boules aangepast	2	Zaalvolleybal regulier	1
Medisch sporten/bewegen	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Sjoelen aangepast	2	Zeilen/surfen regulier	1
Sjoelen regulier	2		

Tabel 4.6: Sport- en beweegaanbod voor mensen met NAH (n=81)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Sport/spel en bewegen aangepast	14	Zaalvolleybal aangepast	2
Fitness aangepast	13	Zaalvolleybal regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	10	Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1
Veldvoetbal aangepast	8	Atletiek aangepast	1
Zwemmen aangepast	8	Badminton regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	7	Bankdrukken aangepast	1
Fitness regulier	7	Bankdrukken regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	6	Bootcamp aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	6	Bowls regulier	1
Tafeltennis regulier	6	Bridge aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	6	Bridge regulier	1
Bewegingsleer aangepast	5	Circus(theater) aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	5	Circus(theater) regulier	1
Bewegingsleer regulier	4	Dansen aangepast	1
Dansen regulier	4	Darts aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	4	Duiken/snorkelen regulier	1
Jeu de boules regulier	4	Fietsen regulier	1
Sportinstuif aangepast	4	Frisbee aangepast	1
Tafeltennis aangepast	4	Goalball	1
Zwemmen regulier	4	Handbiken	1
Badminton aangepast	3	Handboogschieten aangepast	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	3	Hockey aangepast	1
Bootcamp regulier	3	Hockey regulier	1
Dart regulier	3	Honkbal/softbal aangepast	1
Freerunning/parkour regulier	3	Judo aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	3	Judo regulier	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	3	Kegelen regulier	1
Medisch sporten/bewegen	3	Kickbiken	1
Paardensport aangepast	3	Korfbal aangepast	1
Schaken regulier	3	Korfbal regulier	1
Wandelsport regulier	3	Paardensport regulier	1
Zaalvoetbal aangepast	3	Schietsport regulier	1
Basketbal aangepast	2	Sjoelen regulier	1
Boccia	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Dammen regulier	2	Sportinstuif regulier	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Squash regulier	1
Dynamic tennis regulier	2	Trampolinespringen regulier	1
Fietsen aangepast	2	Wheelen	1
Jeu de boules aangepast	2	Wielersport aangepast	1
Schaatsen aangepast	2	Zaalvoetbal regulier	1
Sjoelen aangepast	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	2	Zeilen/surfen regulier	1
Veldvoetbal regulier	2		

Tabel 4.7: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een auditieve beperking (n=116)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Tafeltennis regulier	8	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	2
Gymnastiek/turnen regulier	7	Judo aangepast	2
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	7	Paardensport aangepast	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	7	Wielersport regulier	2
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	6	Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	6	Aikido aangepast	1
Bridge regulier	6	Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1
Dammen regulier	6	Basketbal aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	6	Beachvolleybal regulier	1
Veldvoetbal aangepast	6	Bewegingsleer aangepast	1
Veldvoetbal regulier	6	Bewegingsleer regulier	1
Zwemmen regulier	6	BMX regulier	1
Dansen regulier	5	Bootcamp aangepast	1
Fitness regulier	5	Bowls regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	5	Bridge aangepast	1
Wandelsport regulier	5	Circus(theater) aangepast	1
Duiken/snorkelen regulier	4	Circus(theater) regulier	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	4	Dammen aangepast	1
Kegelen regulier	4	Fietsen aangepast	1
Schaken regulier	4	Goalball	1
Schietsport regulier	4	Handbal regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	4	Handboogschieten regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	4	Hockey aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	4	Hockey regulier	1
Zaalvolleybal regulier	4	Jeu de boules aangepast	1
Zwemmen aangepast	4	Kegelen aangepast	1
Atletiek aangepast	3	Korfbal regulier	1
Bootcamp regulier	3	Medisch sporten/bewegen	1
Duiken/snorkelen aangepast	3	Midgetgolf regulier	1
Fitness aangepast	3	Motorsport aangepast	1
Freerunning/parkour regulier	3	Sjoelen aangepast	1
Jeu de boules regulier	3	Sjoelen regulier	1
Judo regulier	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Schaatsen regulier	3	Sportinstuif regulier	1
Aikido regulier	2	Tafeltennis aangepast	1
Atletiek regulier	2	Trampolinespringen regulier	1
Badminton regulier	2	Wandelsport aangepast	1
Bankdrukken regulier	2	Waterpolo regulier	1
Bowling regulier	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Dart regulier	2	Zaalvoetbal regulier	1
Dynamic tennis regulier	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Fietsen regulier	2	Zeilen/surfen regulier	1

Tabel 4.8: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een visuele beperking (n=51)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Veldvoetbal aangepast	5	Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	2
Fitness aangepast	4	Aikido regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	4	Atletiek aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	4	Badminton aangepast	1
Sport/spel en bewegen aangepast	4	Bankdrukken aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	4	Bankdrukken regulier	1
Zwemmen aangepast	4	Bewegingsleer regulier	1
Dansen regulier	3	Boccia	1
Fitness regulier	3	Bootcamp regulier	1
Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	3	Bowls regulier	1
Schaken regulier	3	Circus(theater) aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	3	Circus(theater) regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	3	Duiken/snorkelen aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	3	Freerunning/parkour regulier	1
Zwemmen regulier	3	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	2	Kegelen aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	2	Kegelen regulier	1
Dammen aangepast	2	Medisch sporten/bewegen	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Schaatsen regulier	1
Fietsen aangepast	2	Skeelers/skaten aangepast	1
Goalball	2	Sportinstuif aangepast	1
Jeu de boules aangepast	2	Wandelsport aangepast	1
Judo aangepast	2	Wandelsport regulier	1
Paardensport aangepast	2	Waterskiën/wakeboarden aangepast	1
Schietsport aangepast	2	Wielersport aangepast	1
Sjoelen aangepast	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Tafeltennis aangepast	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Tafeltennis regulier	2	Zeilen/surfen regulier	1

Tabel 4.9: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (n=106)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Veldvoetbal aangepast	19	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	2
Gymnastiek/turnen regulier	9	Hockey regulier	2
Sport/spel en bewegen aangepast	9	Jeu de boules aangepast	2
Gymnastiek/turnen aangepast	8	Judo aangepast	2
Zwemmen aangepast	8	Schaken regulier	2
Atletiek aangepast	6	Sjoelen aangepast	2
Dansen regulier	6	Wielersport regulier	2
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	6	Zaalvolleybal regulier	2
Sport/spel en bewegen regulier	6	Bankdrukken regulier	1
Fitness aangepast	5	Basketbal aangepast	1
Fitness regulier	5	BMX regulier	1
Tafeltennis regulier	5	Bootcamp aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	5	Bootcamp regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	5	Circus(theater) aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	4	Circus(theater) regulier	1
Hockey aangepast	4	Dammen aangepast	1
Schaatsen regulier	4	Darts aangepast	1
Sportinstuif aangepast	4	Dynamic tennis regulier	1
Tafeltennis aangepast	4	Fietsen aangepast	1
Wandelsport regulier	4	Frisbee aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	4	Goalball	1
Zwemmen regulier	4	Handboogschieten aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	3	Jeu de boules regulier	1
Fietsen regulier	3	Judo regulier	1
Korfbal aangepast	3	Kegelen aangepast	1
Paardensport aangepast	3	Kegelen regulier	1
Tennis aangepast	3	Kickbiken	1
Veldvoetbal regulier	3	Klootschieten regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	3	Korfbal regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	2	Medisch sporten/bewegen	1
Aikido regulier	2	Paardensport regulier	1
Atletiek regulier	2	Schietsport regulier	1
Badminton aangepast	2	Sjoelen regulier	1
Badminton regulier	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Bewegingsleer regulier	2	Sportinstuif regulier	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	2	Trampolinespringen regulier	1
Boccia	2	Waterskiën/wakeboarden aangepast	1
Dammen regulier	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Dansen aangepast	2	Zaalvoetbal regulier	1
Dart regulier	2	Zaalvolleybal aangepast	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Zeilen/surfen regulier	1
Freerunning/parkour regulier	2		

Tabel 4.10: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een meervoudige beperking (n=68)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Veldvoetbal aangepast	12	Bowling aangepast	1
Sport/spel en bewegen aangepast	8	Bridge aangepast	1
Zwemmen aangepast	7	Bridge regulier	1
Tafeltennis regulier	6	Circus(theater) aangepast	1
Gymnastiek/turnen aangepast	5	Circus(theater) regulier	1
Tafeltennis aangepast	5	Dansen aangepast	1
Fitness aangepast	4	Dart regulier	1
Hockey aangepast	4	Darts aangepast	1
Sportinstuif aangepast	4	Duiken/snorkelen aangepast	1
Badminton aangepast	3	Duiken/snorkelen regulier	1
Gymnastiek/turnen regulier	3	Dynamic tennis aangepast	1
Judo aangepast	3	Fietsen aangepast	1
Paardensport aangepast	3	Fitness regulier	1
Schaken regulier	3	Freerunning/parkour regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	3	Frisbee aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	3	Goalball	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	3	Handbiken	1
Zwemmen regulier	3	Handboogschieten aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	2	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Boccia	2	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Bowling regulier	2	Hockey regulier	1
Dammen regulier	2	Judo regulier	1
Dansen regulier	2	Kegelen aangepast	1
Jeu de boules aangepast	2	Kegelen regulier	1
Korfbal aangepast	2	Kickbiken	1
Sjoelen aangepast	2	Koersbal aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	2	Medisch sporten/bewegen	1
Veldvoetbal regulier	2	Paardensport regulier	1
Wandelsport regulier	2	Schaatsen regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	2	Schietsport regulier	1
Zaalvolleybal aangepast	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Zaalvolleybal regulier	2	Tennis aangepast	1
Aikido regulier	1	Wandelsport aangepast	1
Atletiek aangepast	1	Wheelen	1
Basketbal aangepast	1	Zaalvoetbal aangepast	1
Bewegingsleer regulier	1	Zeilen/surfen aangepast	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	1		

Tabel 4.11: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een chronische lichamelijke aandoening (n=126)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Sport/spel en bewegen aangepast	16	Dart regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	13	Duiken/snorkelen regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	12	Freerunning/parkour regulier	2
Fitness aangepast	11	Handbal regulier	2
Bridge regulier	9	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	2
Gymnastiek/turnen aangepast	9	Hockey aangepast	2
Sport/spel en bewegen regulier	9	Jeu de boules aangepast	2
Tafeltennis regulier	8	Skeeleren/skaten regulier	2
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	7	Tafeltennis aangepast	2
Fitness regulier	7	Zaalvoetbal regulier	2
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	7	Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1
Wandelsport aangepast	7	Atletiek aangepast	1
Zaalvolleybal aangepast	7	Basketbal regulier	1
Zwemmen aangepast	7	Bowling regulier	1
Dammen regulier	6	Bowls regulier	1
Gymnastiek/turnen regulier	6	Bridge aangepast	1
Schietsport regulier	6	Circus(theater) aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	5	Circus(theater) regulier	1
Jeu de boules regulier	5	Dynamic tennis aangepast	1
Zwemmen regulier	5	Fietsen aangepast	1
Badminton aangepast	4	Goalball	1
Bewegingsleer regulier	4	Golf regulier	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	4	Handbiken	1
Bootcamp regulier	4	Handboogschieten regulier	1
Dansen regulier	4	Hockey regulier	1
Dynamic tennis regulier	4	Honkbal/softbal regulier	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	4	Judo regulier	1
Schaken regulier	4	Korfbal aangepast	1
Schietsport aangepast	4	Korfbal regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	4	Schaatsen regulier	1
Veldvoetbal aangepast	4	Sjoelen aangepast	1
Wandelsport regulier	4	Sjoelen regulier	1
Basketbal aangepast	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Fietsen regulier	3	Sportinstuif regulier	1
Judo aangepast	3	Squash regulier	1
Kegelen regulier	3	Trampolinespringen regulier	1
Medisch sporten/bewegen	3	Vendelzwaaien regulier	1
Veldvoetbal regulier	3	Vissen regulier	1
Zaalvolleybal regulier	3	Wheelen	1
Aikido regulier	2	Wielersport regulier	1
Atletiek regulier	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Badminton regulier	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Bootcamp aangepast	2	Zeilen/surfen regulier	1
Dammen aangepast	2		

Tabel 4.12: Sport- en beweegaanbod voor mensen met gedragsproblematiek (n=123)

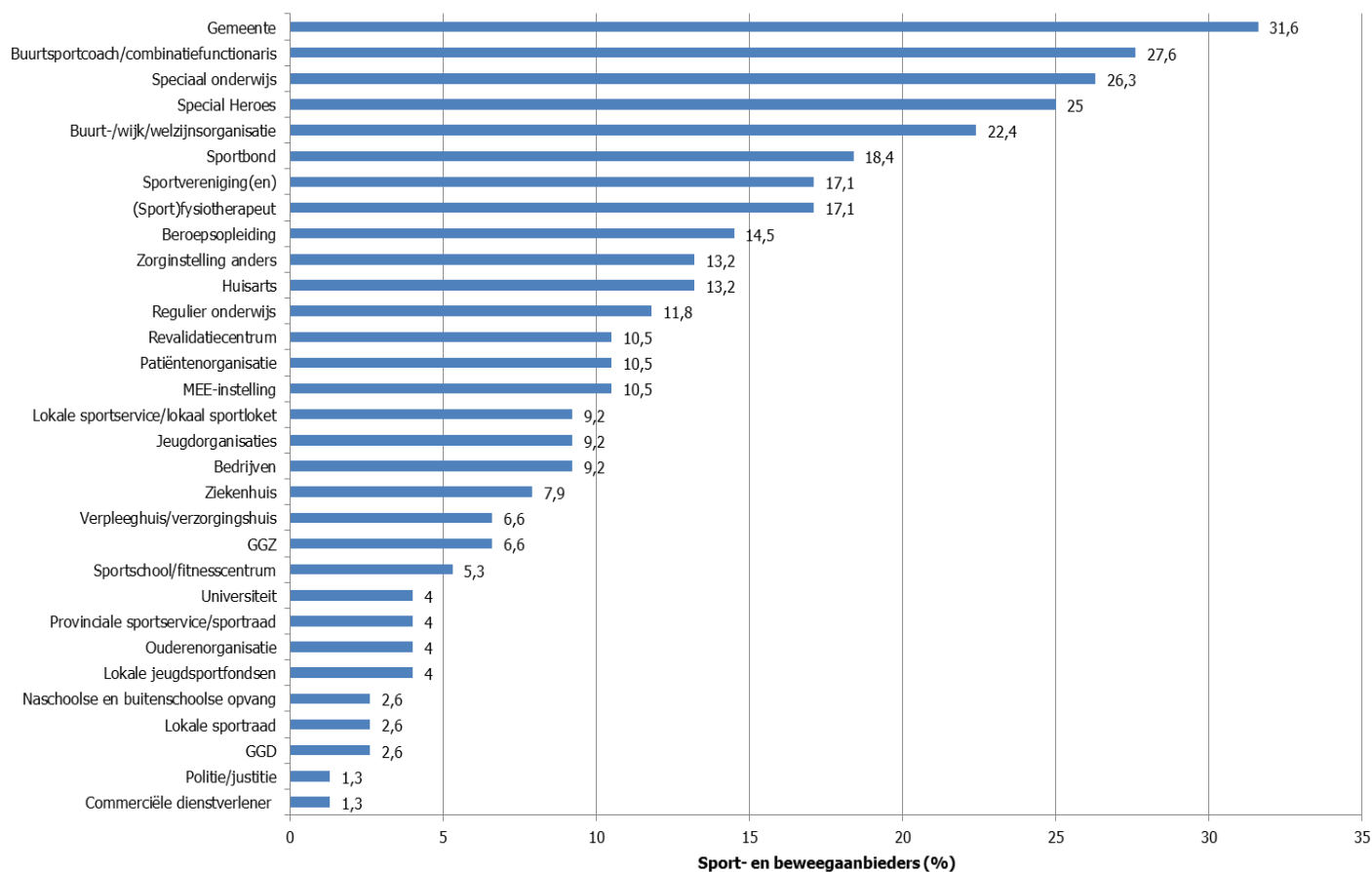
Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Veldvoetbal aangepast	15	Dart regulier	2
Gymnastiek/turnen regulier	11	Dynamic tennis regulier	2
Sport/spel en bewegen aangepast	10	Fietsen regulier	2
Sport/spel en bewegen regulier	10	Handboogschieten regulier	2
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	10	Hockey regulier	2
Dansen regulier	8	Jeu de boules aangepast	2
Fitness aangepast	8	Jeu de boules regulier	2
Zwemmen aangepast	8	Korfbal aangepast	2
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	7	Korfbal regulier	2
Gymnastiek/turnen aangepast	7	Paardensport regulier	2
Tafeltennis regulier	7	Sjoelen aangepast	2
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	7	Sportinstuif regulier	2
Veldvoetbal regulier	7	Wielersport regulier	2
Wandelsport regulier	7	Zaalvolleybal aangepast	2
Freerunning/parkour regulier	6	Zaalvolleybal regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	6	Zeilen/surfen regulier	2
Atletiek regulier	5	Aikido aangepast	1
Fitness regulier	5	Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	5	BMX regulier	1
Judo regulier	5	Boccia	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	5	Bootcamp aangepast	1
Zwemmen regulier	5	Circus(theater) aangepast	1
Badminton regulier	4	Circus(theater) regulier	1
Sportinstuif aangepast	4	Dansen aangepast	1
Aikido regulier	3	Darts aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	3	Duiken/snorkelen aangepast	1
Bootcamp regulier	3	Fietsen aangepast	1
Duiken/snorkelen regulier	3	Frisbee aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	3	Frisbee regulier	1
Hockey aangepast	3	Goalball	1
Judo aangepast	3	Handboogschieten aangepast	1
Paardensport aangepast	3	Honkbal/softbal aangepast	1
Schaatsen regulier	3	Kickbiken	1
Schaken regulier	3	Motorsport aangepast	1
Skeeleren/skaten regulier	3	Schietsport regulier	1
Tafeltennis aangepast	3	Sjoelen regulier	1
Atletiek aangepast	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Badminton aangepast	2	Squash regulier	1
Bankdrukken regulier	2	Tennis aangepast	1
Basketbal aangepast	2	Trampolinespringen regulier	1
Bewegingsleer regulier	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	2	Zaalvoetbal regulier	1
Bowling regulier	2	Zeilen/surfen aangepast	1
Dammen regulier	2		

Tabel 4.13: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een psychische aandoening (n=52)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Fitness aangepast	7	Atletiek aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	7	Atletiek regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	6	Badminton aangepast	1
Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	6	Basketbal aangepast	1
Wandelsport regulier	6	Bootcamp regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	6	Bridge regulier	1
Sport/spel en bewegen regulier	4	Circus(theater) aangepast	1
Veldvoetbal aangepast	4	Circus(theater) regulier	1
Veldvoetbal regulier	4	Dart regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	4	Fietsen aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	3	Fietsen regulier	1
Dammen regulier	3	Goalball	1
Fitness regulier	3	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	3	Hockey aangepast	1
Judo regulier	3	Honkbal/softbal aangepast	1
Tafeltennis regulier	3	Jeu de boules aangepast	1
Aikido regulier	2	Judo aangepast	1
Bewegingsleer regulier	2	Medisch sporten/bewegen	1
Biljart/poolbiljart/snooker regulier	2	Paardensport aangepast	1
Bootcamp aangepast	2	Paardensport regulier	1
Dynamic tennis regulier	2	Schaatsen regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	2	Sjoelen aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen regulier	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Schaken regulier	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Tafeltennis aangepast	2	Zaalvoetbal regulier	1
Wandelsport aangepast	2	Zaalvolleybal aangepast	1
Zwemmen aangepast	2	Zaalvolleybal regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	1		

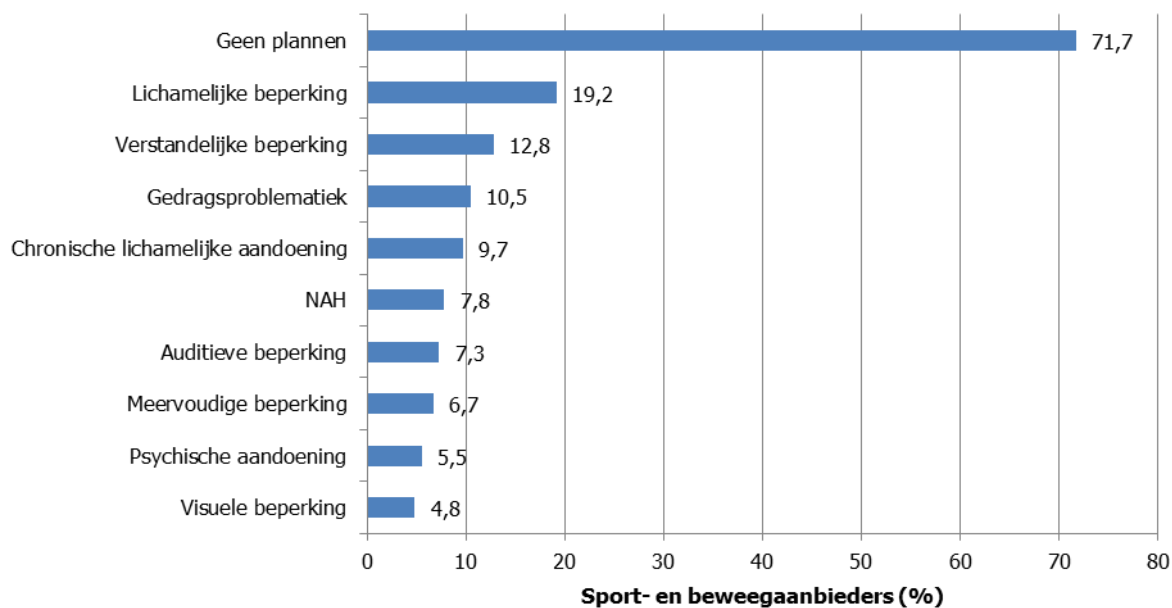
Om de eerdergenoemde sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking te kunnen verzorgen, werkt 30,0% van de aanbieders samen met andere partijen. De vijf meest voorkomende samenwerkingspartners zijn de gemeente (31,6%), buurtsportcoach/combinatiefunctionaris (27,6%), het speciaal onderwijs (26,3%), Special Heroes (25,0%, een sportstimuleringsprogramma voor kinderen in het speciaal onderwijs) en een buurt-/wijk/welzijnsorganisatie (22,4%) (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4: Samenwerking met andere partijen (n=76)

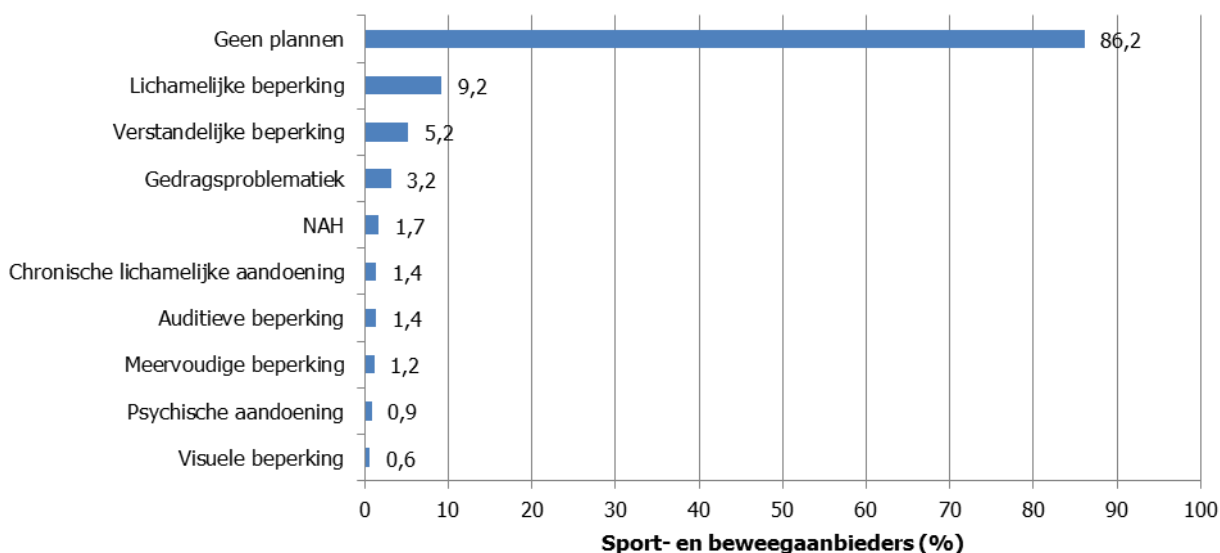
Aan alle sport- en beweegaanbieders (n=600) is gevraagd of zij plannen hebben om (meer) mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten of bewegen. Een ruime meerderheid (71,7%) heeft hiervoor echter geen plannen. De overige 28,3% die wel meer mensen met een beperking wil bedienen richt zich met name op mensen met een lichamelijk beperking (19,2%), verstandelijke beperking (12,8%) en/of gedragsproblematiek (10,5%) (zie figuur 4.5).

Figuur 4.5: Plannen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen binnen vereniging/organisatie: alle aanbieders (n=600)

Als alleen wordt gekeken naar de aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking (n=347) dan heeft zelfs een groter deel (86,2%) geen plannen om meer mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten of bewegen (zie figuur 4.6).

Figuur 4.6: Plannen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen binnen vereniging/organisatie: aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking (n=347)

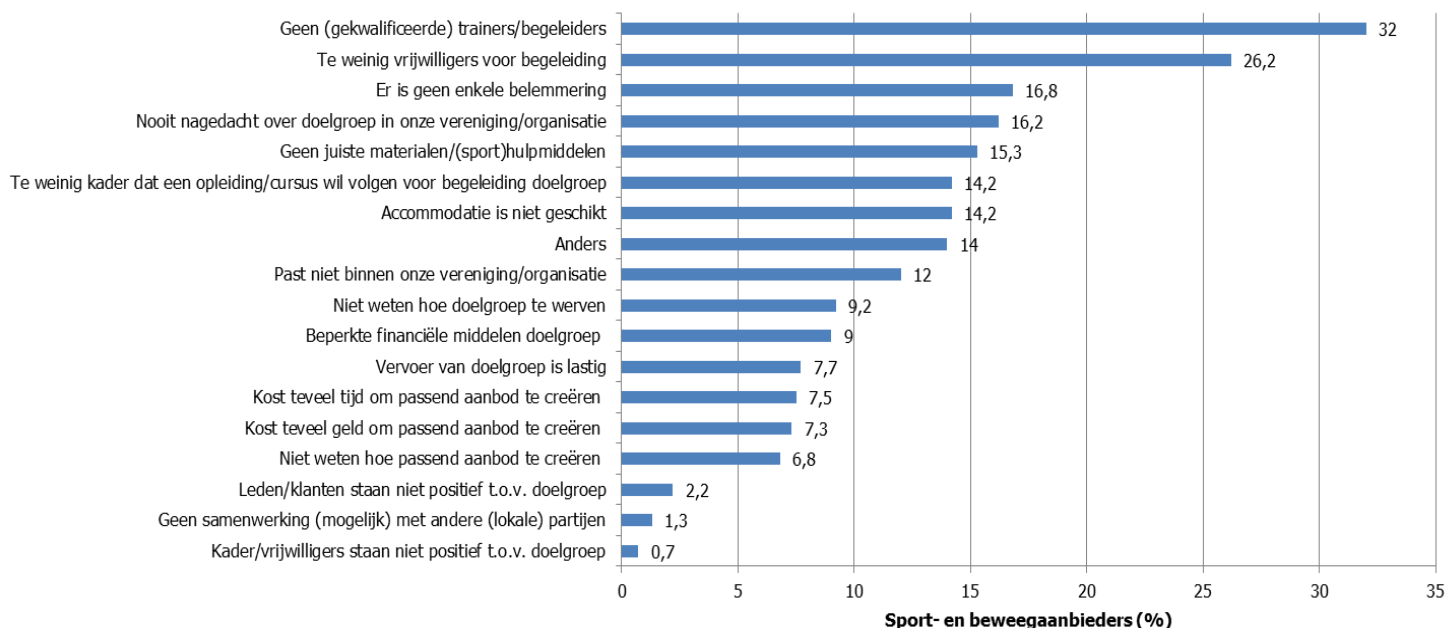
De sport- en beweegaanbieders die wel meer mensen met een beperking willen laten sporten en bewegen binnen hun vereniging of organisatie staan in het algemeen open voor deze doelgroep en willen graag naar mogelijkheden kijken om deze mensen op te nemen. Sommige aanbieders hebben concrete plannen om aanbod voor een specifieke doelgroep op te starten, bijvoorbeeld voor mensen met NAH, een verstandelijke beperking of kinderen met een motorische achterstand. Niet alle aanbieders gaan echter actief werven en een aantal geeft ook aan dat opname van mensen met een beperking wel afhankelijk is van de mogelijkheden (accommodatie, sport, begeleiding) van de vereniging/organisatie.

De belangrijkste redenen om niet meer mensen met een beperking te laten sporten en bewegen binnen de vereniging of organisatie zijn:

- Er zijn onvoldoende (geschoolde) begeleiders/vrijwilligers/kader om mensen met een beperking te begeleiden.
- De sport- of beweegactiviteit is niet geschikt voor (bepaalde doelgroepen) mensen met een beperking (bijvoorbeeld motorsport, schietsport, duiksport).
- Er is geen vraag naar aanbod voor mensen met een beperking/onvoldoende vraag om bijvoorbeeld een team met sporters op te zetten.
- Accommodatie is niet geschikt/geen faciliteiten (bijvoorbeeld aangepaste sportmaterialen).
- Nog nooit over aanbod voor deze doelgroep nagedacht/er zijn gewoonweg geen plannen.
- In de buurt is er reeds aanbod voor een bepaalde doelgroep.
- De vereniging is (te) klein/gebrek aan financiële middelen.
- Mensen met een beperking zijn wel welkom, maar er wordt niet actief geworven of een specifiek aanbod opgezet. Indien mogelijk kunnen mensen met een (lichte) beperking meedoen aan het reguliere aanbod.
- Geen mogelijkheden om het ledenaantal uit te breiden.

Ook de belemmeringen die de sport- en beweegaanbieders benoemen om meer mensen met een beperking op te nemen komen hiermee overeen (zie figuur 4.7). Overigens ziet 16,8% geen belemmeringen hierin en 16,2% heeft nog nooit over deze doelgroep nagedacht.

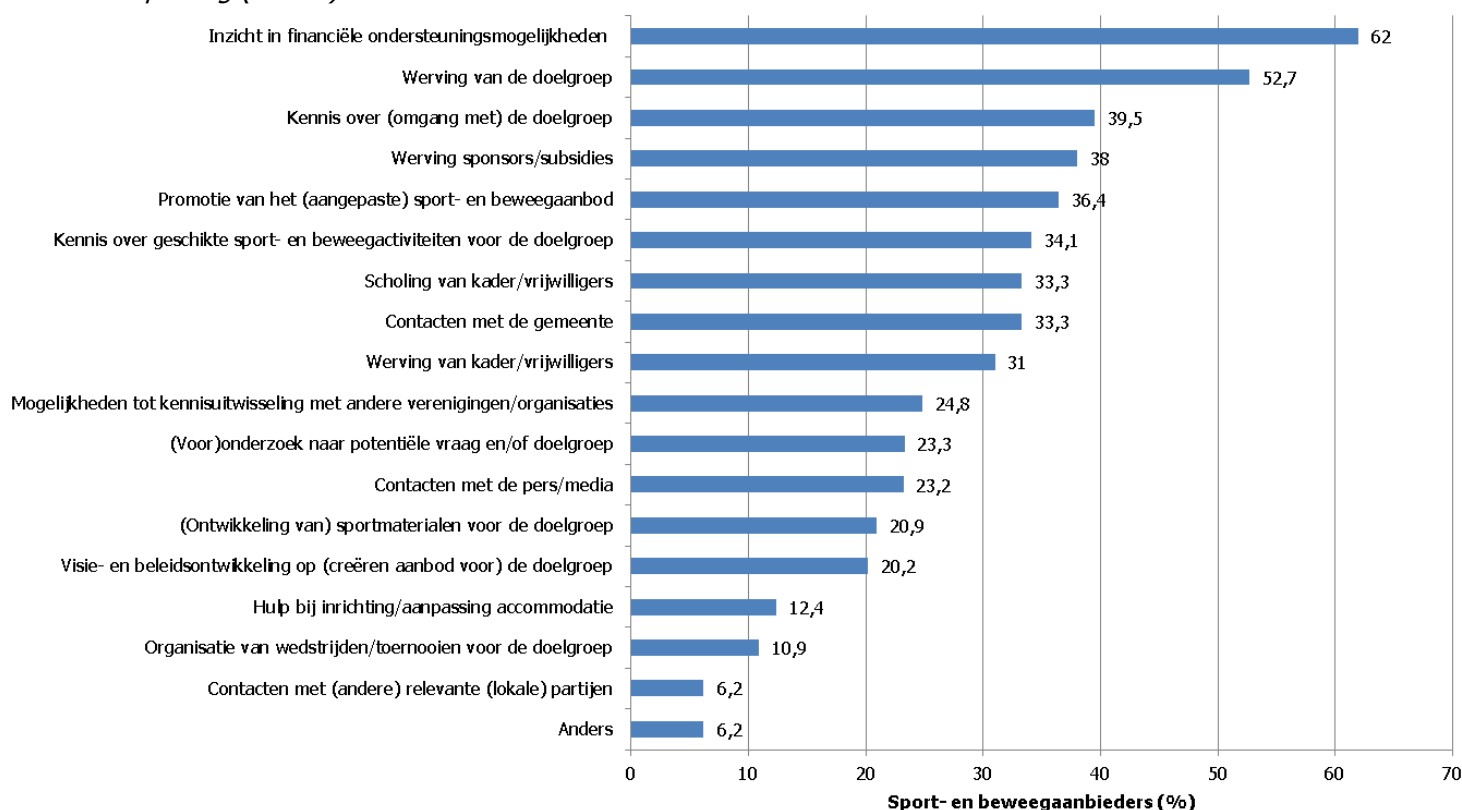
Figuur 4.7: Belemmeringen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen bij sport-/beweegaanbieder (n=600)

Van alle aanbieders (n=600) geeft een vijfde (21,5%) aan behoefte te hebben aan ondersteuning als het gaat om het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking, een derde (32,0%) heeft geen ondersteuning nodig. Bijna de helft (46,5%) geeft aan dat dit niet van toepassing is omdat ze toch geen activiteiten gaan aanbieden voor mensen met een beperking.

Van de aanbieders die behoefte hebben aan ondersteuning (n=129) wil meer de helft ondersteuning op het gebied van inzicht in financiële ondersteuningsmogelijkheden (62,0%) en werving van de doelgroep (52,7%). Ook is ondersteuning op het gebied van kennis over (omgang met) de doelgroep (39,5%), werving van sponsors/subsidies (38,0%), promotie van het (aangepaste) sportaanbod (36,4%), kennis over geschikte sport- en beweegactiviteiten voor de doelgroep (34,1%), scholing van kader en vrijwilligers (33,3%), contacten met de gemeente (33,3%) en werving van kader/vrijwilligers (31%) door 31% of meer van de aanbieders gewenst (zie figuur 4.8).

Figuur 4.8: Ondersteuningsbehoefte bij aanbieden sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking (n=129)

5 (Mis)match tussen vraag en aanbod in Gelderland

In dit laatste hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken kort samengevat. Daarnaast wordt gekeken naar de (mis)match tussen vraag en aanbod en een aantal (voorzichtige) conclusies getrokken.

Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 2)

- Voor het bepalen van de omvang van de doelgroep mensen met een beperking in Gelderland is gebruik gemaakt van bestaande onderzoeken en registraties. De aantallen betreffen dan ook indicaties.
- Onder volwassenen is de omvang het grootst (>100.000 inwoners) bij de volgende beperkingen: Chronische aandoening (969.581), psychische aandoening (614.903) en motorische beperking (129.970).
- Onder de jeugd is de omvang het grootst (>19.000 inwoners) bij de volgende beperkingen: Chronische aandoening (66.231), psychische aandoening (28.854, 6.330 cluster 4-onderwijs) en gedragsproblematiek (19.742, 6.330 cluster 4-onderwijs).
- De cijfers (percentages) van mensen met een beperking wijken niet veel af van landelijke cijfers. Gelderland lijkt daarmee gemiddeld te scoren als het gaat om het percentage mensen met een beperking. Overigens kunnen er regionaal of op gemeenteniveau wel verschillen zijn met landelijk.

Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 3).

- Cijfers over het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met en zonder een beperking zijn gepresenteerd op GGD-regio niveau. Op enkele uitzonderingen na is het algemene beeld dat volwassenen met een beperking minder vaak voldoen aan de beweegnormen en minder vaak wekelijks deelnemen aan sport dan volwassenen zonder beperkingen. De meeste percentages zijn (iets) hoger dan landelijke cijfers, wat positief is. Er zijn echter ook gevallen waar het percentage volwassenen (met of zonder beperking) dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks deelneemt aan sport lager is dan landelijke cijfers. Met name GGD-regio Rivierenland scoort slecht als het gaat om sporten en bewegen.

Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Gelderland (hoofdstuk 4)

- Onder de 3.074 sport- en beweegaanbieders in Gelderland is een online vragenlijst uitgezet met vragen over het sport- en beweegaanbod dat zij hebben voor mensen met een beperking, het aantal leden met een beperking, samenwerking met andere partijen en belemmeringen en behoeften als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. In totaal hebben 600 aanbieders de vragenlijst volledig ingevuld.
- Deze 600 aanbieders bieden gezamenlijk 82 verschillende sport- en beweegactiviteiten aan.
- Van de 600 aanbieders heeft minder dan de helft (42,2%, n=253 aanbieders) aanbod voor mensen met een beperking.
- De aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking richten zich met name op (>20%) mensen met een chronische lichamelijke aandoening (21,0%, n=126 aanbieders), gedragsproblematiek (20,5%, n=123 aanbieders) en lichamelijke (motorische) beperking (20,3%, n=122 aanbieders).
- De meeste verschillende sport- en beweegactiviteiten (regulier en aangepast) worden ook voor bovenstaande doelgroepen aangeboden: Lichamelijke (motorische) beperking (101), chronische lichamelijke aandoening (87) en gedragsproblematiek (87).

- Voor bijna alle doelgroepen geldt dat een meerderheid van de aanbieders geen speciaal aanbod heeft voor mensen met een beperking. Mensen met een beperking nemen dan deel aan het reguliere aanbod.
- Bij de leden van de aanbieders: De meeste jeugdleden met een beperking (>200) komen uit de volgende doelgroepen: Gedragsproblematiek (926), verstandelijke beperking (288) en lichamelijke (motorische) beperking (212).
- Bij de leden van de aanbieders: De meeste volwassen leden met een beperking (>500) komen uit de volgende doelgroepen: Chronische aandoening (2.140), motorische beperking (1.095) en verstandelijke beperking (586).
- Van de aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking werkt 30,0% samen met andere partijen om activiteiten voor de doelgroep te kunnen aanbieden. Het meest (>20%) wordt samengewerkt met de gemeente (31,6%), buurtsportcoach/combinatiefunctionaris (27,6%), het speciaal onderwijs (26,3%), Special Heroes (25,0%) en buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties (22,4%).
- Van de 600 aanbieders heeft 71,7% geen plannen om meer mensen met een beperking binnen de vereniging/organisatie te laten sporten of bewegen. De 28,3% die hiervoor wel plannen heeft wil zich gaan richten op de volgende beperkingen (>10%): Lichamelijke (motorische) beperking (19,2%), verstandelijke beperking (12,8%) en gedragsproblematiek (10,5%).
- Een gebrek aan gekwalificeerde trainers/begeleiders (32,0%) en vrijwilligers (26,2%) zijn de grootste belemmeringen als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. Daarnaast geeft 16,2% aan nog nooit over deze doelgroep nagedacht te hebben.
- Van de 600 aanbieders heeft 21,5% behoefte aan ondersteuning als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking (46,5% vindt deze vraag niet van toepassing omdat ze toch geen activiteiten voor mensen met een beperking gaan aanbieden). Ondersteuning is vooral (>30%) nodig op het gebied van inzicht in financiële ondersteuningsmogelijkheden (62,0%), werving van de doelgroep (52,7%), kennis over (omgang) met de doelgroep (39,5%), werving sponsors/subsidies (38,0%), promotie van het (aangepaste) sport- en beweegaanbod (36,4%), kennis over geschikte sport- en beweegactiviteiten voor de doelgroep (34,1%), scholing van kader/vrijwilligers (33,3%), contacten met de gemeente (33,3%) en werving van kader/vrijwilligers (31%).

(Mis)match tussen vraag en aanbod in Gelderland

In tabel 5.1 wordt de omvang van de doelgroep uitgezet ten opzicht van het sport- en beweegaanbod.

De resultaten lijken erop te duiden dat de doelgroep jeugd en volwassenen met een psychische aandoening absoluut gezien groot is, maar dat er in verhouding met de andere doelgroepen nog weinig sport- en beweegaanbod voor is. Ook lijkt dit te gelden voor jeugd met een chronische aandoening. Daar is namelijk het aantal leden erg laag. Voor de doelgroep verstandelijke beperking is juist het omgekeerde te zien. Deze doelgroep is relatief klein in verhouding tot andere doelgroepen, maar er is (relatief) veel aanbod voor (in vergelijking met de andere doelgroepen).

Hierbij dienen meteen een tweetal kanttekeningen te worden gemaakt:

- Het is niet bekend in hoeverre de sport- en beweegaanbieders die de vragenlijst hebben ingevuld representatief zijn voor alle sport- en beweegaanbieders in Gelderland.
- De doelgroepen chronische aandoening en psychische aandoening zijn heel divers. Voor sommige doelgroepen is speciale begeleiding nodig (tijdens het sporten en bewegen). Daarnaast zijn bepaalde aandoeningen niet altijd (direct) zichtbaar. Sport- en beweegaanbieders hebben mogelijk deze leden niet herkend en meegenomen in hun tellingen.

Met deze kanttekeningen in het achterhoofd worden (voorzichtig) de volgende conclusies getrokken:

- De doelgroep mensen met een beperking lijkt nog niet 'gewoon' te zijn bij sport- en beweegaanbieders in Gelderland. Van de 600 ondervraagde aanbieders hadden er 347 geen aanbod voor mensen met een beperking. Dit is 57,8% van de ondervraagde aanbieders, maar tegelijkertijd ook al 11,3% van alle sport- en beweegaanbieders in Gelderland. Daarnaast had 16,2% van de ondervraagde aanbieders nog nooit over deze doelgroep nagedacht. Nog

belangrijker is misschien wel dat een ruime meerderheid (71,7%) ook geen plannen heeft om in de toekomst (meer) mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten. Het is daarom belangrijk sport- en beweegaanbieders in Gelderland te stimuleren ook deze doelgroep(en) te binden als lid of klant.

- Voor wat betreft het sport- en beweegaanbod zou wat meer gericht kunnen worden op de doelgroepen jeugd en volwassenen met een psychische aandoening. Dat is aan de andere kant ook lastig vanwege de diversiteit van deze groep en de speciale begeleiding die (soms) nodig is.
- In dit onderzoek is niet gekeken naar de vindplaatsen (bijvoorbeeld zorginstellingen, revalidatiecentra) van de doelgroep en de precieze locaties van het sport- en beweegaanbod. Het is belangrijk dat deze op elkaar aansluiten zodat mensen met een beperking dichtbij in hun buurt kunnen sporten en bewegen en de gezonde keuze de 'gemakkelijke' keuze wordt. Het lijkt dat sport- en beweegaanbieders in Gelderland nog weinig samenwerken met 'vindplaatsen' van de doelgroep. Daar liggen nog kansen. Door samen te werken met bijvoorbeeld revalidatiecentra of zorginstellingen kan de doelgroep makkelijk geworven worden. Daarnaast beschikken de specialisten/begeleiders daar over de nodige kennis om de doelgroep te begeleiden (bij het sporten en bewegen). Deze kennis ontbreekt juist bij (veel) sport- en beweegaanbieders. De programma-organisatie Special Heroes¹ heeft veel ervaring met het samenwerken met vindplaatsen van mensen met een beperking, bijvoorbeeld in het kader van de programma's Special Heroes, Revalidatie Sport en Bewegen en Zo kan het ook!. Een overzicht van belangrijke vindplaatsen in Gelderland is bij de programma-organisatie beschikbaar.
- In dit onderzoek is niet gekeken naar de behoeften en wensen van mensen met een beperking als het gaat om sporten en bewegen. Inzicht daarin is belangrijk om sport- en beweegactiviteiten goed te laten aansluiten op de doelgroep. Zijn er bijvoorbeeld meer aangepaste activiteiten nodig of moet er een aparte groep/apart team voor mensen met een beperking opgezet worden? Daarnaast kunnen de resultaten gebruikt worden om te bepalen in welke bestaande activiteiten geïnvesteerd moet worden of welke nieuwe activiteiten opgestart moeten worden.
- Ondersteuning van sport- en beweegaanbieders is wenselijk als het gaat om het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking. Ondersteuning is met name nodig op het gebied van (inzicht in) financiële mogelijkheden, werving van de doelgroep, kennis over (omgang met) de doelgroep, promotie van het (aangepaste) sport- en beweegaanbod en scholing van kader en vrijwilligers. Binnen het programma 'Grenzeloos Actief' worden regionale samenwerkingsverbanden in het kader van gehandicaptensport opgestart en uitgebreid (25). In de provincie Gelderland is een verbinding met dit programma en tussen (regionale) partijen met veel expertise op het gebied van (gehandicaptensport), zoals Uniek Sporten, de Gelderse Sport Federatie, de programma-organisatie Special Heroes en NOC*NSF, wenselijk. Juist deze verbinding met de samenwerkingsverbanden kan worden gebruikt om sport- en beweegaanbieders te ondersteunen. Denk daarbij aan kennisdeling over de doelgroep, werving van de doelgroep, promotie van het (aangepaste) sport- en beweegaanbod, scholing, etc.

¹ Vanaf 1 januari 2016 de rechtsopvolger van Stichting Onbeperkt Sportief.

Tabel 5.1: Samenvatting resultaten provincie Gelderland: Omvang doelgroep versus sport- en beweegaanbod en leden

Beperking (bron omvang doelgroep)*	Indicatie omvang doelgroep**	Sport- en beweegaanbieders met aanbod voor mensen met een beperking (n=253)		
		Aantal sport- en beweeg- aanbieders	Aantal sport- en beweeg- activiteiten (regulier + aangepast)	Aantal leden
Motorisch				
Jeugd (19)	1.703			212
Volwassenen (12)	129.970			1.095
<i>Totaal</i>	<i>131.673</i>	<i>122</i>	<i>101</i>	<i>1.307</i>
Auditief				
Jeugd (19)	1.236 (incl. visueel)			35
Volwassenen (12)	69.187			305
<i>Totaal</i>	<i>70.423</i>	<i>116</i>	<i>84</i>	<i>340</i>
Visueel				
Jeugd (19)	1.236 (incl. auditief)			18
Volwassenen (12)	74.330			103
<i>Totaal</i>	<i>75.566</i>	<i>51</i>	<i>56</i>	<i>121</i>
Verstandelijk				
Jeugd (19)	5.148			288
Volwassenen (24)	18.605			586
<i>Totaal</i>	<i>23.753</i>	<i>106</i>	<i>85</i>	<i>874</i>
Meervoudig				
Jeugd (19)	842			86
Volwassenen	-			386
<i>Totaal</i>	<i>-</i>	<i>68</i>	<i>73</i>	<i>472</i>
Chronische aandoening				
Jeugd (20)	66.231			56
Volwassenen (12)	969.581			2.140
<i>Totaal</i>	<i>1.035.812</i>	<i>126</i>	<i>87</i>	<i>2.196</i>
Gedragsproblematiek				
Jeugd (21, 23)	19.742 (6.330 cluster 4)			926
Volwassenen	-			282
<i>Totaal</i>	<i>-</i>	<i>123</i>	<i>87</i>	<i>1.208</i>
Psychische aandoening				
Jeugd (21, 23)	28.854 (6.330 cluster 4)			57
Volwassenen (12)	614.903			174
<i>Totaal</i>	<i>643.757</i>	<i>52</i>	<i>55</i>	<i>231</i>

* De doelgroep NAH is in deze tabel niet meegenomen.

** De totalen geven een ruime schatting weer. Cijfers uit verschillende bronnen kunnen namelijk overlappen.

- Geen cijfers beschikbaar.

Referenties

- 1) Eime RM, Young JA, Harvey JT, Charity MJ, Payne WR: A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for adults: informing development of a conceptual model of health through sport. *Int J Behav Nutr Phys Act* 2013, 10:135.
- 2) Haskell WL, Lee IM, Pate RR, Powell KE, Blair SN, Franklin BA, Macera CA, Heath GW, Thompson PD, Bauman A: Physical activity and public health: updated recommendation for adults from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. *Med Sci Sports Exerc* 2007, 39:1423-1434.
- 3) Ströhle A: Physical activity, exercise, depression and anxiety disorders. *J Neural Transm* 2009, 116:777-784.
- 4) Warburton DE, Nicol CW, Bredin SS: Health benefits of physical activity: the evidence. *CMAJ* 2006, 174:801-809.
- 5) Bize R, Johnson JA, Plotnikoff RC: Physical activity level and health-related quality of life in the general adult population: a systematic review. *Prev Med* 2007, 45:401-415.
- 6) Gill JM, Cooper AR: Physical activity and prevention of type 2 diabetes mellitus. *Sports Med* 2008, 38:807-824.
- 7) Sofi F, Capalbo A, Cesari F, Abbate R, Gensini GF: Physical activity during leisure time and primary prevention of coronary heart disease: an updated meta-analysis of cohort studies. *Eur J Cardiovasc Prev Rehabil* 2008, 15:247-257.
- 8) Thune I, Furberg AS: Physical activity and cancer risk: dose-response and cancer, all sites and site-specific. *Med Sci Sports Exerc* 2001, 33:S530-S550.
- 9) Wendel-Vos GC, Schuit AJ, Feskens EJ, Boshuizen HC, Verschuren WM, Saris WH, Kromhout D: Physical activity and stroke. A meta-analysis of observational data. *Int J Epidemiol* 2004, 33:787-798.
- 10) Hildebrandt VH, Chorus AMJ, Stubbe JH. *Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2008/2009*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven, 2010.
- 11) Von Heijden, A., van den Dool, R., van Lindert, C., Breedveld, K., (On)beperkt Sportief 2013 - Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap. Utrecht: Mulier Instituut; 2013.
- 12) De Hollander, E.L., Milder, I.E., Proper, K.I. *Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking*. Bilthoven: RIVM; 2015.
- 13) Physical Activity Guidelines Advisory Committee. *Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008*. Washington, DC, U.S.: Department of Health and Human Services; 2008.
- 14) Provincie Gelderland. *Uitvoeringsprogramma Gelderland Sport! 2013-2016*. Arnhem: Provincie Gelderland; 2012.
- 15) Provincie Gelderland. *Statenbrief: Uitvoeringsagenda Sociaal Profiel 2015: Verbinden - verbreden - versnellen*. Arnhem: Provincie Gelderland; 2014.
- 16) Zorgatlas:
<http://www.zorgatlas.nl/thema-s/gebiedsindelingen-en-topografie/gebiedsindelingen/ggd-regio-s>
- 17) Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS):
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=03759NED&D1=0,15&D2=0-117&D3=0,101&D4=24&HDR=T&STB=G2,G3,G1&VW=T>
- 18) Woittiez I.B. (SCP), Ras M. (SCP), Putman L. (SCP), Eggink E. (SCP), van der Kwartel A.J.J. (Kiwa Carity). Hoe vaak komt een verstandelijke beperking voor? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Psychische stoornissen\Verstandelijke beperking, 23 juni 2014.
- 19) Tierolf, B., Oudenampsen, D. *Kinderen met een handicap in Tel*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut; 2013.
- 20) Nationaal Kompas:

- <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/chronische-ziekten-en-multimorbiditeit/hoeveel-mensen-hebben-een-of-meer-chronische-ziekten/>
- 21) De Looze, M., van Dorsselaer, S., de Roos, S., Verdurmen, J., Stevens, G., Gommans, R., van Bon-Martens, M., ter Bogt, T., Vollebergh, W. HBSC 2013 Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht; 2014.
 - 22) Jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS):
<http://jeugdstatline.cbs.nl/Jeugdmonitor/publication/?DM=SLNL&PA=71010NED&D1=0,2,4,6,8,10,12,14,16,18,20,22&D2=0&D3=0&D4=0&D5=0&D6=I&HDR=G1,G2,G3,T&STB=G4,G5&VW=T>
 - 23) Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO):
https://duo.nl/organisatie/open_onderwijsdata/databestanden/po/Leerlingenpo/default.asp
 - 24) Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ), basisrapportages Nederland en (GGD-regio's) provincie Gelderland: www.ciz.databank.nl
 - 25) Grenzeloos Actief:
<https://www.sportindebuurt.nl/meer-landelijke-programmas/grenzeloos-actief/>

Bijlage 1: Definities beperkingen belangrijkste databronnen

Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS en RIVM 2012

Om lichamelijke beperkingen te meten zijn aan de respondenten een aantal vragen gesteld. Deze vragen worden hieronder weergegeven. Hierbij ging het om de normale situatie en niet om tijdelijke problemen van voorbijgaande aard.

Motorische beperking

- Kunt u een voorwerp van 5 kg (*bijvoorbeeld een volle boodschappentas*) 10 meter dragen?
- Kunt u als u staat, bukken en iets van de grond oppakken?
- Kunt u 400 meter aan een stuk lopen, zonder stil te staan (*zo nodig met stok*)?

Auditieve beperking

- Kunt u een gesprek volgen in een groep van drie of meer personen (zo nodig met hoorapparaat)?
- Kunt u met één andere persoon een gesprek voeren (zo nodig met hoorapparaat)?

Visuele beperking

- Zijn uw ogen goed genoeg om de kleine letters in de krant te kunnen lezen (zo nodig met bril of contactlenzen)?
- Kunt u op een afstand van 4 meter het gezicht van iemand herkennen (zo nodig met bril of contactlenzen)?

Op deze vragen kon het volgende geantwoord worden:

- Ja, zonder moeite
- Ja, met enige moeite
- Ja, met grote moeite
- Nee dat kan ik niet

Per beperking (motorisch, auditief, visueel): Iemand kreeg de classificatie 'ja, beperking' wanneer tenminste één keer 'ja met grote moeite' of 'nee dat kan ik niet' werd geantwoord. In de overige gevallen kreeg de respondent de classificatie 'nee, geen beperking'.

Chronische aandoeningen (één of meer)

Om te bepalen of respondenten één of meerdere langdurige chronische aandoeningen hebben, is gevraagd naar het voorkomen van onderstaande negentien aandoeningen in de afgelopen twaalf maanden:

1. Suikerziekte
2. Beroerte, hersenbloeding of herseninfarct
3. Hartinfarct
4. Andere ernstige hartaandoening gehad (zoals hartfalen of angina pectoris)
5. Vorm van kanker (kwaadaardige aandoening)
6. Migraine of regelmatig ernstige hoofdpijn
7. Hoge bloeddruk
8. Vernauwing van de bloedvaten in de buik of benen (geen spataderen)
9. Astma of COPD (chronische bronchitis, longemfyseem)
10. Psoriasis
11. Chronisch eczeem
12. Duizeligheid met vallen
13. Ernstige of hardnekkige darmstoornissen, langer dan drie maanden
14. Onvrijwillig urineverlies (incontinentie)
15. Gewrichtsslijtage (artrose, slijtagereuma) van heupen of knieën
16. Chronische gewrichtsontsteking (ontstekingsreuma, chronische reuma, reumatoïde artritis)

17. Ernstige of hardnekkige aandoening van de rug (incl. hernia)
18. Andere ernstige of hardnekkige aandoening van de nek of schouder
19. Andere ernstige of hardnekkige aandoening van elleboog, pols of hand

Slechtere psychische gezondheid

De psychische gezondheid van respondenten is op basis van onderstaande tien vragen bepaald.

Hierbij ging het om hoe respondenten zich voelden in de afgelopen vier weken:

- Hoe vaak voelde u zich erg vermoeid zonder duidelijke reden?
- Hoe vaak voelde u zich zenuwachtig?
- Hoe vaak was u zo zenuwachtig dat u niet tot rust kon komen?
- Hoe vaak voelde u zich hopeloos?
- Hoe vaak voelde u zich rusteloos of ongedurig?
- Hoe vaak voelde u zich zo rusteloos dat u niet meer stil kon zitten?
- Hoe vaak voelde u zich somber of depressief?
- Hoe vaak had u het gevoel dat alles veel moeite kostte?
- Hoe vaak voelde u zich zo somber dat niets hielp om u op te vrolijken?
- Hoe vaak vond u zichzelf afkeurenswaardig, minderwaardig of waardeloos?

Op deze vragen kon het volgende geantwoord worden:

- Altijd (score 5)
- Meestal (score 4)
- Soms (score 3)
- Af en toe (score 2)
- Nooit (score 1)

De scores van de tien vragen zijn per respondent opgeteld. Een score van 10 tot en met 15 werd vervolgens gedefinieerd als het hebben van een 'goede psychische gezondheid' en een score van 16 tot en met 50 als een 'slechtere psychische gezondheid'.

Kinderen met een handicap in Tel

Voor het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel is gebruik gemaakt van registraties van Vektis over AWBZ-indicaties, gegevens van ziekenhuiszorg, hulpmiddelengebruik, geneesmiddelengebruik en eerstelijnszorg.

Motorische beperking (Kinderen in Tel gebruikt de term: lichamelijke beperking)

- AWBZ-indicatie motorische beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).
- Chronische Groep: Aandoening hersenen/ruggenmerg.
- Chronische Groep: Spieraandoeningen: Alleen: Neuromusculaire aandoeningen, neurologische stofwisselingsziekten, myasthenia gravis + myasthene syndroom.
- Chronische Groep: Aangeboren afwijkingen.

Zintuiglijke beperking (visuele of auditieve beperking)

- AWBZ-indicatie zintuiglijke beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).

Verstandelijke beperking

- AWBZ-indicatie verstandelijke beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).
- Chronische Groep: Stofwisselingsziekten: Alleen: Inborn errors of metabolisme met retardatie.

Meervoudige beperking

- Motorische beperking + verstandelijke beperking.
- Motorische beperking + zintuiglijke beperking.
- Verstandelijke beperking + zintuiglijke beperking.

CIZ-indicaties AWBZ-zorg

Somatische aandoening of beperking

Een somatische aandoening of beperking vindt veelal zijn oorzaak in een actuele somatische (lichamelijke) ziekte of aandoening. In sommige situaties bereikt een chronische somatische aandoening op enig moment een 'eindstadium'. Dat wil zeggen, dat bij de somatische aandoening een stabiele toestand is bereikt waarin geen functionele verbetering meer te verwachten is. Verdere behandeling zal niet leiden tot verder herstel en bepaalde beperkingen worden daarmee blijvend. Het vaststellen hiervan is aan de behandelend arts. Een aandoening die gekenmerkt wordt door stabiele fases en bij verergering door medische en/of paramedische behandeling (nog) kan genezen of verbeteren, heeft als grondslag 'Somatische aandoening of beperking', dus niet de grondslag 'Motorische beperking'. Wanneer sprake is van blijvende beperkingen, niet veroorzaakt door stoornissen van het zenuwstelsel of het bewegingsapparaat (bot-/spierstelsel, gewrichten en bindweefsel), dan is de grondslag 'Somatische aandoening of beperking' van toepassing. Dit is ook het geval bij een terminale situatie (bijvoorbeeld iemand met een hersentumor).

Motorische beperking (CIZ gebruikt de term: lichamelijke beperking)

Ook een motorische beperking is op te vatten als een fysieke aandoening. Wanneer sprake is van beperkingen als gevolg van stoornissen van het zenuwstelsel en het bewegingsapparaat (bot-/spierstelsel, gewrichten en bindweefsel) waarbij geen functionele verbetering meer mogelijk is (er kan nog wel sprake zijn van een verslechtering) en er geen sprake is van een terminale situatie, dan is de grondslag 'motorische beperking' van toepassing. Het vaststellen van de mogelijkheid tot een functionele verbetering is aan de behandelend arts.

Psychogeriatrische aandoening of beperking

Een psychogeriatrische grondslag wordt gevormd door een ziekte, aandoening of stoornis in of van de hersenen. Veelal is er een aantasting te zien van onder andere denkvermogen, gevoelsleven, intellect, herinneringscapaciteit al of niet in combinatie met afname van motorische functies en vermindering van de sociale redzaamheid. Dementie is een verzamelnaam voor een aantal ziekteverschijnselen die allemaal veroorzaakt worden door niet-aangeboren afwijkingen in de hersenen, ook wel dementieel syndroom genoemd.

Psychiatrische aandoening of beperking

Psychiatrische ziektebeelden/aandoeningen worden ook wel psychische stoornissen genoemd, omdat een of meer symptomen van de stoornis veroorzaakt wordt door in de psyche gelegen factoren. Bij de classificatie van psychiatrische stoornissen worden vaak internationaal vastgestelde criteria gehanteerd die uitgaan van een (groep van) symptomen (DSM-IV TR).

Verstandelijke beperking

Er is conform de DSM-IV TR classificatie sprake van een verstandelijke beperking als de verzekerde cognitief/intellectueel beneden gemiddeld scoort op een algemene intelligentietest (norm: IQ 70 of lager) en er blijvende beperkingen zijn op het gebied van de sociale redzaamheid en dit voor het achttiende levensjaar is ontstaan. In de DSM IV is de mate van verstandelijke beperking ingedeeld op basis van de niveaus van intellectueel functioneren:

- IQ 50-70: Lichte zwakzinnigheid (lichte verstandelijke beperking)
- IQ 35-50: Matige zwakzinnigheid (matige verstandelijke beperking)
- IQ 20-35: Ernstige zwakzinnigheid (ernstige verstandelijke beperking)
- IQ <20: Diepe zwakzinnigheid (zeer ernstig, diep verstandelijk beperkt)
- Zwakzinnigheid (ernst niet gespecificeerd; intelligentietest is niet mogelijk)

Op grond van historische overwegingen is er in Nederland consensus dat, als er sprake is van ernstige en chronische beperkingen in de sociale redzaamheid, leerproblemen en/of gedragsproblemen, een IQ-score tussen 70 en 85 eveneens mag worden opgevat als een licht verstandelijke beperking. In dat geval kan het CIZ een verzekerde als zodanig ook onder de grondslag verstandelijke beperking indiceren voor AWBZ-zorg.

Zintuiglijke beperking (visuele of auditieve beperking)

De grondslag zintuiglijke beperking wordt in de regel toegekend aan alle verzekerden die een visuele of auditief-communicatieve beperking of een (zeer) ernstig spraak-/taalprobleem (of -stoornis) hebben.

Visuele stoornissen en beperkingen

Van een visuele beperking is sprake als er ernstige stoornissen in het gezichtsvermogen zijn vastgesteld. Visuele beperkingen worden in Nederland gedefinieerd volgens de ICD-10 classificatie van de WHO en ingedeeld op basis van gezichtsscherpte (visus) en gezichtsveld, waarbij de diagnostiek plaatsvindt door middel van metingen met hulpmiddel (bril). Een visuele beperking valt onder de grondslag zintuiglijke beperking als er sprake is van:

- 1) een gezichtsscherpte van <0.3 aan het beste oog, en/of;
- 2) een gezichtsveld <30 graden en/of;
- 3) een gezichtsscherpte tussen 0.3 en 0.5 aan het beste oog met daaraan gerelateerde ernstige beperkingen in het dagelijks functioneren.

Auditief-communicatieve beperking

Van een auditieve beperking is sprake als door of namens een arts stoornissen in het gehoorvermogen zijn vastgesteld. De mate van gehoorverlies wordt vastgesteld middels audiometrie van het beste oor, zonder gebruik van een eventueel hulpmiddel zoals een gehoorapparaat. Er is sprake van een auditieve stoornis en daarmee een grondslag zintuiglijke beperking als het drempelverlies bij het audiogram ten minste 35 dB bedraagt, verkregen door het gehoorverlies bij frequenties van 1000, 2000 en 4000 Hz te middelen, of als het drempelverlies groter is dan 25 dB bij meting volgens de Fletcher index, het gemiddelde verlies bij frequenties van 500, 1000 en 2000 Hz. De auditieve beperking kan voorkomen met ermee samenhangende communicatieve beperkingen, ernstige sociaal emotionele problematiek, ernstige spraak/taal stoornis en/of leerachterstand. Van communicatieve beperking is sprake als een verzekerde als gevolg van een medische oorzaak zodanige problemen in de communicatie ondervindt, dat hij in het contact met anderen afhankelijk is van ondersteunende communicatiemiddelen.

Spraak-/taalprobleem (of-stoornis)

Kern van het vaststellen van een spraak-/taalprobleem (of -stoornis) onder de grondslag van de zintuiglijke beperking is dat er een in de persoon gelegen oorzaak is aan te wijzen. Dat kunnen zowel neurobiologisch als neuropsychologische factoren zijn. Als de genoemde stoornis/beperking zijn oorsprong vindt in omgevingsfactoren dan is er geen sprake van een grondslag voor de AWBZ. Voorbeelden van omgevingsfactoren zijn opvoedingsproblemen of het spreken van een andere taal. Een spraak-/taalprobleem (of -stoornis) wordt onder de grondslag zintuiglijke handicap vastgesteld als er een aandoening of stoornis is vastgesteld die leidt tot ernstige of zeer ernstig beperkingen op één of meer van de hieronder genoemde aspecten:

- 1) Spraakstoornis/beperking (spreekt woorden en/of zinnen niet goed uit).
- 2) Centrale auditieve stoornis/beperking (er is aangetoond dat de verwerking van geluid/spraak door de hersenen niet goed verloopt).
- 3) Taal-begripstoornis/beperking (moeite met begrijpen wat anderen zeggen).
- 4) Taal-productiestoornis/beperking (moeite taal te gebruiken om zich aan anderen duidelijk te maken).
- 5) Pragmatische taalstoornis/beperking (te weinig rekening houden met anderen tijdens gesprek, alleen op kernwoorden reageren, uitingen te letterlijk opvatten waardoor misverstanden ontstaan, van de hak op de tak springen, teveel praten, geen onderscheid maken tegen wie je praat, herhalen, te precies taalgebruik, in zichzelf praten, moeite met beginnen van een gesprek).

Een communicatieprobleem is pas een geobjectiverde spraak-/taalstoornis wanneer dit is aangetoond door middel van multidisciplinaire diagnostiek verricht in het tweede compartiment. Het is van belang om spraak-/taalstoornissen te onderscheiden van communicatieproblemen die inherent zijn aan ziektebeelden als autisme en verstandelijke handicap.

